

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก และผลการปรับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 โดยนำเสนอหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

- 1.1 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.1 ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 1.3 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 2.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
 - 2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
 - 2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 2.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
 - 2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
 - 2.8 การผลจุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - 3.1 วิธีการเก็บข้อมูล
 - 3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
 - 3.3 ความถูกต้องตรงประเด็น
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การประกันคุณภาพภายใน

ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารและการดำเนินงานที่ต้องคำนึงถึงเงื่อนไขความสำคัญ โดยตั้งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน ดังนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในโรงเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 10) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาต้องทำอยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นเรื่องแปลกแยกจากงานปกติ และไม่ใช่การประเมินเพื่อประเมิน ไม่เน้นการสร้างเอกสาร แบบวัด หรือแบบประเมินเป็นจำนวนมาก แต่เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รุ่ง แก้วแดง (2544, หน้า ก) กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายใน คือ กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งเป็นภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องทำ

วันทนา เมืองจันทร์ (2545, หน้า 8) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของการประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 6) ให้ความหมายการประกันคุณภาพภายในว่าเป็นการประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

ปัญญา ภาษาทอง (2548, หน้า 20) การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยมีการประเมินและติดตามตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น ๆ

ตุจันดา แซ่ซึ้ง (2548, หน้า 7) การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โรงเรียน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่ดูแลสถานศึกษานั้น

สรุป การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการประเมินผลและการตรวจสอบการบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากภายในสถานศึกษานั้นเอง โดยมีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพในสถานศึกษา

แนวคิดของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน โดยได้ผนวกแนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวคิดจากการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และแนวคิดของระบบการประเมินผลภายในที่ยึดติดกับการทำงานปกติ (Built-in Evaluation System) ที่อาศัยวงจรทำงานแบบ PDCA กล่าวคือ การดำเนินงานในโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการตามแนวคิดนี้มีการทำงาน 4 ขั้นตอน คือ การวางแผนการทำงาน (Plan) การปฏิบัติงานตามแผน (Do) การตรวจสอบหรือประเมินผลการทำงาน (Check) และการนำผลการประเมินย้อนหลังกลับไปปรับปรุงแก้ไขการทำงาน (Action)

การทำงานตามกระบวนการหรือวงจรนี้ เรียกว่า วงจรการทำงานแบบ PDCA ซึ่งเดิมมิได้เป็นผู้นำมาใช้กับการบริหารจัดการในปัจจุบัน ซึ่งในขั้นตอนการตรวจสอบการทำงาน (Check) นั้น ยังมีวงจรการทำงานที่เป็นแบบ PDCA คือ มีการวางแผนการประเมิน การลงมือทำการประเมิน การตรวจสอบผลการประเมิน และการแก้ไขปรับปรุงผลการดำเนินงานหลังจากรู้ผลการประเมินว่ามีจุดบกพร่องในแต่ละด้าน(สมศักดิ์ สันธุระเวช 2542, หน้า 149-152)

แนวคิดของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่โปร่ง และยืดหยุ่นซึ่งจะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้น ในการจัดการศึกษา จึงต้องช่วยกระตุ้นเอื้ออำนวยอำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มตามศักยภาพ และมีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน เพื่อเป็นกำลังสำคัญร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า 11; สุภาวดี ตรีรัตน์ 2551) ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงาน ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใสและมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูอาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

นอกจากแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว แนวคิดที่ผสมผสานไว้ในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอีกแนวคิดหนึ่ง คือ วงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเอ็ดเวิร์ด (Edward Demming) ได้สร้างวงจรการทำงานแบบนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินงาน (บุญลือ มูลสวัสดิ์ 2546, หน้า 11-13) ดังนี้

ขั้นวางแผน (Plan: P) ในการวางแผนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม หรือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะครูและบุคลากร ในสถานศึกษาได้ทำงานเป็นทีม ดังนั้น คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาต้องร่วมกับผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในระยะยาวและแผนในระยะสั้น โดยเริ่มจากกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และร่วมกันกำหนดภารกิจของสถานศึกษา กำหนดโครงการ/กิจกรรมในแต่ละปี การศึกษา และเมื่อกำหนดโครงการแล้วคณะครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมใดก็ตามจะต้องทำการเขียนโครงการ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และศักยภาพของสถานศึกษาด้วย

ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do: D) เมื่อคณะครูและบุคลากรได้วางแผนโครงการ/กิจกรรมแล้ว จึงดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยพยายามประสานความร่วมมือในระหว่างเพื่อนร่วมงานผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและสนับสนุน ให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้ คณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา

พยายามจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวย และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียน ทั้งในและนอกห้องเรียนด้วย

ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check: C) เมื่อวางแผน/โครงการต่าง ๆ แล้ว บุคลากรผู้ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินโครงการจำเป็นต้องทำการตรวจสอบและประเมินผล การปฏิบัติงานของตนเอง โดยต้องทำการกำหนดกรอบการประเมินตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลหลังจากนั้นคณะกรรมการต้องมาร่วมกันเขียนรายงานการประเมินตนเองตามสภาพ ที่เป็นจริงของแต่ละโครงการ

ขั้นปรับปรุงและพัฒนา (Action: A) หลังจากแต่ละโครงการ/กิจกรรม ได้ทำการประเมินตนเอง และทราบผลการประเมินตนเองแล้ว คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละแผนงาน กิจกรรม ต้องนำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการจัดการที่มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานระหว่างกระบวนการบริหารกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา สะท้อนให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ให้ได้ผลผลิตอันดีแก่ผู้เรียนที่มีคุณภาพด้วยเช่นกัน กระบวนการทำงานตามวงจรนี้จะมีการตรวจสอบควบคู่ไปกับการทำงาน จึงทำให้เกิดการปรับปรุงการทำงานอยู่ตลอดเวลา และเป็นการทำงานที่ต่อเนื่องเมื่อพิจารณารายละเอียดของแนวคิดที่ได้เสนอไปแล้วข้างต้น

สรุปหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีหลักการสำคัญดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา โดยมีเป้าหมายสำคัญที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ
2. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนและเป็นการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา
3. การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษา ช่วยกันพัฒนาปรับปรุง ผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของระบบประกันคุณภาพการศึกษากับแนวคิดหรือหลักการบริหารตามวงจรคุณภาพ PDCA มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันและมีลักษณะการดำเนินงานที่อาศัยการมี

ส่วนร่วมในการดำเนินงานให้สำเร็จรวมทั้งมีการปรับปรุงและตรวจสอบความก้าวหน้าตาม จุดหมาย/เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานในพื้นที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนา คุณภาพการศึกษาต่อไปได้

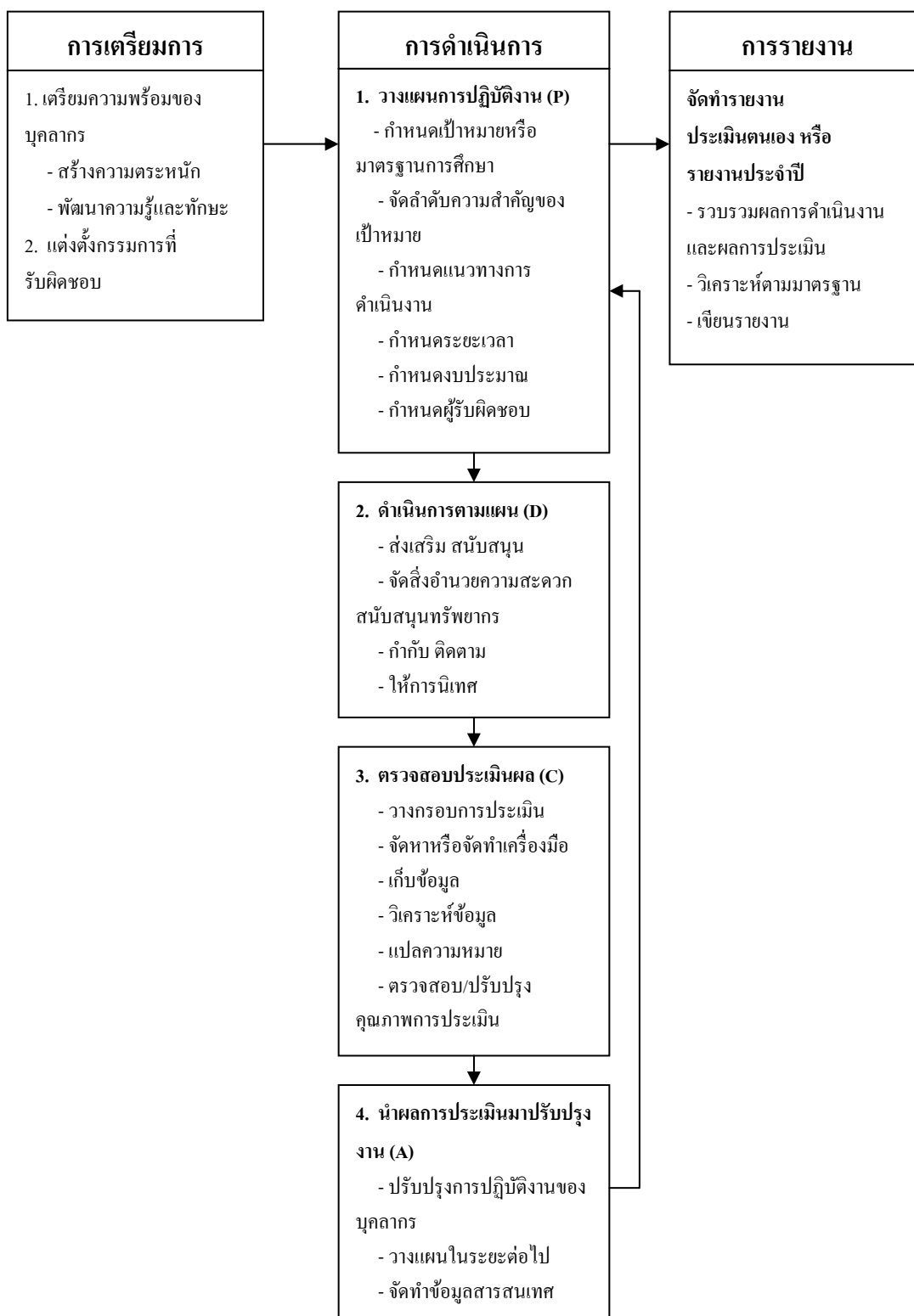
ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจในคุณภาพของการจัด การศึกษา โรงเรียนจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ผลผลิตต้องตอบสนองต่อลูกค้าและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด ในด้านการบริหารต้องเปิด โอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ในรูปของคณะกรรมการ โรงเรียน

โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งรวมทั้ง มาตรฐานด้านผลผลิต ด้านปัจจัย และกระบวนการในด้านผลผลิต โรงเรียนจะต้องกำหนดมาตรฐาน โดยคณะกรรมการ โรงเรียน เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ก็ จะมีการกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้น และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่าง ต่อเนื่อง มาตรฐานด้านผลผลิตจะถูกยกระดับให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงมาตรฐานระดับจังหวัด และ มาตรฐานระดับชาติต่อไป

การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพ หรือวงจร PDCA ที่ผู้บริหารทราบคืออยู่แล้ว การประกันคุณภาพจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และจะต้องไม่ แปรแยกจากการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการ บริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า 12) เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารและการทำงาน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ดังที่เสนอในแผนภูมิที่ 1 และแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

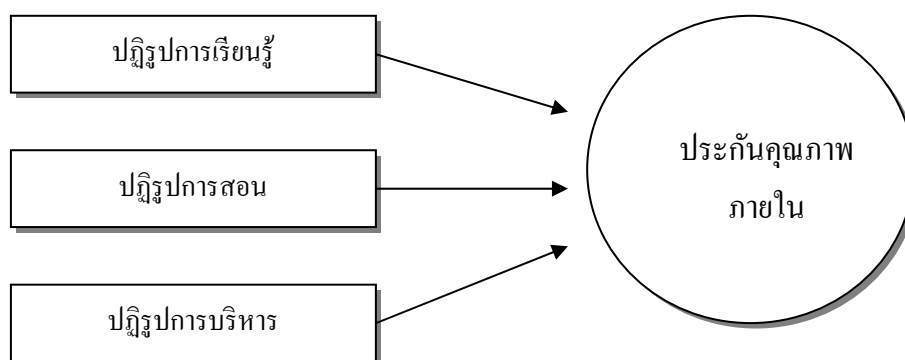
ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2543, หน้า13)

โดยการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของการศึกษาขั้นพื้นฐานในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน (กระทรวงศึกษาธิการ 2545 ข, หน้า 14-18)

โดยการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียนสำคัญที่สุด และในขณะที่ผู้บริหารจะต้องปฏิรูปกระบวนการใหม่ทั้งหมด โดยจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ปฏิรูปการสอนของครู และปฏิรูปการบริหารของตนเอง การปรับบทบาทและภารกิจของสถานศึกษาให้มีความสำคัญกับงานการเรียนรู้ ลดการให้เวลาและความสำคัญกับงานบริหารอื่น ๆ ลง การทำงานบริหารทั้งหมดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (รุ่ง แก้วแดง 2545, หน้า 109-115)

ถ้ามองในภาพรวมจะเห็นความหมายของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้ชัดเจนดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ที่มา: (รุ่ง แก้วแดง 2545, หน้า 110)

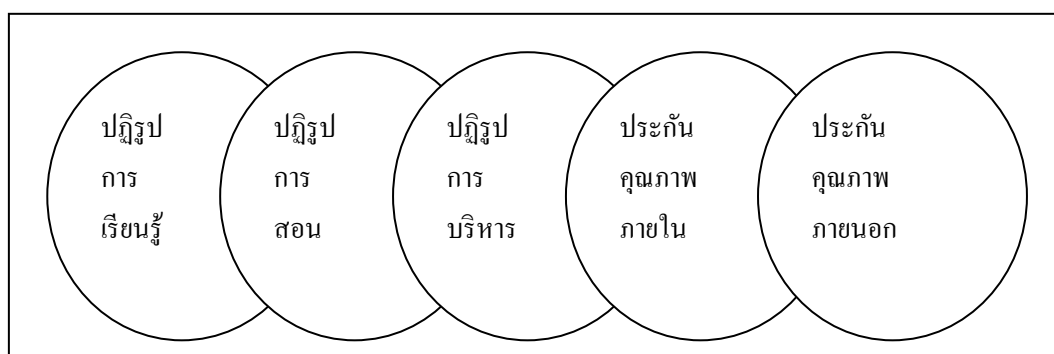
จากแผนภูมิที่ 2 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษานั้น จะเห็นได้ว่าการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จะต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอยู่ 3 ด้านด้วยกัน คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปการสอน และปฏิรูปการบริหาร จึงจะสัมฤทธิ์ผลการดำเนินงาน

หัวใจสำคัญที่สุดของการประกันคุณภาพการศึกษา ก็คือการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะฉะนั้นการประกันคุณภาพการเรียนรู้ ก็คือการให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตามหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา วางแผนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ ประเมินผล และปรับแผนของตนเองตลอดเวลาการประกันคุณภาพของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ (รุ่ง แก้วแดง 2545, หน้า 110)

ด้านการประกันคุณภาพการสอน จะต้องทำเช่นเดียวกับการประกันคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ มีการดำเนินงานที่ครบวงจร PDCA เป็นรายสัปดาห์ รายเดือน รายภาคเรียนและรายปี โดยในขั้นตอนของการวางแผนนั้นไม่ว่าจะเป็นแผนประจำสัปดาห์ประจำเดือนหรือประจำภาคเรียน ผู้เรียนกับผู้สอนเลือกมาตรฐานการเรียนรู้ร่วมกัน โดยกำหนดเป้าหมายไว้ชัดเจนว่า เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการสอนในหนึ่งระยะนั้น ผู้เรียนจะได้พัฒนาตนเองหรือเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

การประกันคุณภาพการบริหารในการประกันคุณภาพการบริหารของสถานศึกษารูปแบบที่เข้าใจง่าย คือห้าห่วงของการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการสอน การปฏิรูปการบริหาร การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกตามลำดับนำเสนอได้ดังแผนภูมิ(รุ่ง แก้วแดง, 2545, หน้า 114) ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 ห้าห่วงของการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา: (รุ่ง แก้วแดง 2545, หน้า 114)

จากแผนภูมิที่ 3 แสดงห้าห่วงของการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งประกอบด้วย การปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปการสอน การปฏิรูปการบริหาร การประกันคุณภาพภายใน การประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกันและดำเนินการควบคู่กัน ไปในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารจะต้องวางแผน โดยเข้าไปร่วมในการกำหนดมาตรฐาน การกำหนดเป้าหมายที่ทุกคนจะไปถึงและการวางแผนของครูและนักเรียนหลังจากนั้นผู้บริหารจะต้องวางแผนในเรื่องการให้การสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนต่อไปได้

ในด้านผู้ปกครองต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองชุมชนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมตัดสินใจในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงภาระหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบต่อมาตรฐานที่กำหนดซึ่งรวมทั้งมาตรฐานด้านผลผลิตด้านปัจจัยและด้านกระบวนการในด้าน

ผลผลิตสถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานโดยคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อได้มีการจัดการศึกษาจนผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ก็จะมีการกำหนดมาตรฐานให้สูงขึ้นเรื่อยๆ จนถึงมาตรฐานระดับเขตพื้นที่การศึกษา และมาตรฐานของชาติ นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษา (Authorities) กล่าวคือ มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและนำไปปฏิบัติจนเกิดเป็นรูปธรรม แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกได้ 2 ระดับ (รุ่ง แก้วแดง, 2545, หน้า 114-115) คือ

1. ระดับ Accountability นั้น หมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งเป็นลูกค้ำว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ในระดับนี้ผู้ปกครองและชุมชนจะเป็นผู้ยอมรับในคุณภาพของผู้จบการศึกษา โดยผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในธรรมนูญสถานศึกษาร่วมรับผิดชอบและร่วมตัดสินใจ

2. ระดับ Accreditation นั้นหมายถึง สถานศึกษามีระบบการบริหารคุณภาพ (Quality Management) ที่สร้างความมั่นใจ ฟังพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ลูกค้ำว่าผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมีองค์กรภายนอกเป็นผู้รับรองมาตรฐานการศึกษา

สรุปขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีแนวทางในการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1. การเตรียมการ การเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของบุคคลในการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา รวมถึงการพัฒนาให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ รวมถึงทักษะความชำนาญในการดำเนินการประกันคุณภาพ

2. การดำเนินการ ขั้นตอนของการดำเนินการในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต้องมีการวางแผน โดยการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดแนวทางการดำเนินงานรวมถึงระยะเวลาที่ชัดเจน กำหนดงบประมาณและผู้รับผิดชอบ เมื่อวางแผนการดำเนินงานแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ โดยการส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งอำนวยการความสะดวกในเรื่องทรัพยากร การให้กรณีพิเศษเป็นระยะรวมถึงการกำกับติดตาม การดำเนินงานตรวจสอบการประเมินผล โดยการวางกรอบการประเมิน จัดทำเครื่องมือในการประเมิน โดยการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลความ นำผลการ

ตรวจสอบมาปรับปรุงคุณภาพการประเมิน และส่วนสุดท้ายของขั้นตอนการดำเนินการ คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงเพื่อวางแผนในระยะต่อไป รวมถึงจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ

3. การรายงานผล ขั้นตอนการรายงานผลหรือการจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี โดยการรวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมินมาวิเคราะห์ตามมาตรฐานที่กำหนดและท้ายสุดลงมือเขียนรายงาน

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องที่บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนต้องร่วมกันทำเป็นทีม และมีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ชัดเจน โดยกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 47 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการโดยปลอด อดิเรกสาร ให้ไว้ ณ วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 คือ ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ

ซึ่งระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำกับ

ติดตามและให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา

รวมถึงให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน สถานศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักและครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. เป็นแผนที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพ ปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ
2. กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม
3. กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือมีผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้
4. กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการ
5. กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษารวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดามารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
7. กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็น ไปอย่างต่อเนื่อง และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยกระบวนการและวิธีการที่ได้มาตรฐาน จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนให้หน่วยงานต้นสังกัด

และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่งเสริมสนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2546 ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 8 ภาระงานและวิธีการสำคัญคือ การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 2546, หน้า 9-28)

สรุประบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วย การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษา การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง 8 ด้านมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมีความสอดคล้องกับการรองรับการประเมินภายนอกที่แสดงถึงความเป็นมาตรฐาน และมีคุณภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาถ้ามีกระบวนการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแล้วย่อมเป็นสิ่งยืนยันว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเกิดขึ้นกับผู้เรียนและมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและเกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ผู้รับบริการทางการศึกษาได้มีความเชื่อมั่นและมั่นใจในการจัดการศึกษา รวมถึงส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ ที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพพร้อมที่ก้าวทันโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างเต็มศักยภาพ

การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนโดยตรง โดยสถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับ ดูแล และสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูล หลักฐาน ที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของ สารสนเทศ ดังนี้

วาสนา สุขกระสานติ (2541, หน้า 6) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข่าวสารที่ได้จากการนำข้อมูลดิบ (Row Data) มาคำนวณทางสถิติหรือประมวลผลอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งข่าวสารที่ออกมา นั้นจะอยู่ในรูปที่สามารถนำออกมาใช้งานได้ทันที

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ก, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ได้ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จนอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจหรือนำไปใช้ในเรื่องต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

สุจินดา แซ่สูง (2548, หน้า 56) กล่าวว่า การจัดระบบบริหารและสารสนเทศเป็นการ จัดระบบโครงสร้างการบริหารงานภายในสถานศึกษาที่เอื้อและสอดคล้องกับศักยภาพของ สถานศึกษาและการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษาที่ถูกต้องเพียงพอ และเป็นปัจจุบัน เหมาะสมกับภารกิจในการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดทำระบบสารสนเทศในสถานศึกษามีความสำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับ บุคลากรทุกคนในองค์กร มีข้อมูลประกอบการพัฒนางานสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารทั้งในระดับสูงและระดับหัวหน้าหมวด/กลุ่มวิชา/ระดับสายชั้น มีความ จำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศประกอบการวางแผนตัดสินใจ กำหนดนโยบายและทิศทางการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยใช้แนวการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษามีขั้นตอนในการดำเนินการ (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 ก, หน้า34-36) ดังนี้

1. การวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ
2. การออกแบบสารสนเทศ
3. การปฏิบัติตามระบบสารสนเทศ
4. การกำกับ ติดตาม และประมวลผล

ในการจัดกระบวนการจัดระบบสารสนเทศมีขั้นตอนการดำเนินการ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 22-33; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2544, หน้า 14) คือ การรวบรวมข้อมูล โดยการกำหนดข้อมูลเพื่อการจัดเก็บ การระบุแหล่งข้อมูลและ วิธีการจัดเก็บ การกำหนดระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ

โดยหลักการของระบบสารสนเทศ และองค์ประกอบของสารสนเทศในการจัดทำหรือ พัฒนาระบบสารสนเทศคำนึงถึงองค์ประกอบที่ต้องสอดคล้องกับการบริหารงานของสถานศึกษา จะต้องมีคุณภาพ คือ มีความถูกต้อง ครบถ้วน ตรงกับความต้องการใช้งานหรือปัญหาและทันต่อ

การใช้งาน รวมถึงผู้บริหารต้องเห็นความสำคัญของสารสนเทศ และใช้สารสนเทศเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผนการดำเนินงาน โดยสารสนเทศจะต้องเข้าใจง่าย และสะดวกพร้อมที่จะใช้งาน ความสามารถในการเชื่อมโยงสารสนเทศกับปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหา (เกรียงศักดิ์ พราวศรี, 2544, หน้า 5-6) ในด้านการจัดทำระบบสารสนเทศมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนด้วยกัน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก, หน้า 20) ดังนี้

1. ข้อมูลที่เป็นตัวเลข ข้อความ เสียงและภาพ เป็นข้อมูลป้อนเข้า เป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาและในบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นปัจจัยนำเข้าของระบบสารสนเทศ

2. การจัดเก็บข้อมูล เป็นการรวบรวมและจัดเก็บรักษาข้อมูล และสารสนเทศที่มีอยู่หรือที่ได้มาอย่างมีระบบ สะดวกต่อการนำมาประมวลผลหรือนำมาใช้ประโยชน์ และสามารถแก้ไขปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันได้ง่าย

3. การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ เป็นการกำหนดความสัมพันธ์ของข้อมูล จัดกระทำข้อมูลเพื่อให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ ซึ่งวิธีการประมวลผลข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศมีอยู่มากมาย เช่น การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง ตลอดจนจนถึงการใช้สูตรทางคณิตศาสตร์ต่างๆ กำหนดค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวน ฯลฯ

4. สารสนเทศ เป็นข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้ว เป็นผลผลิตของระบบที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ปัจจุบันในการจัดเก็บข้อมูล และการประมวลผลหรือการวิเคราะห์ข้อมูล มีการใช้เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ เป็นเครื่องมือที่จะทำให้การดำเนินงานดังกล่าวสามารถกระทำได้รวดเร็วและถูกต้อง ทั้งนี้ การประมวลผลอาจจัดกระทำในลักษณะของข้อมูลเชิงคุณภาพตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพก็ได้

การดำเนินการจัดระบบบริหารและสารสนเทศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ สามารถดำเนินการ(สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ข, หน้า 107) ได้ดังนี้

1. การจัดระบบโครงสร้างการบริหารงานให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงสภาพทั่วไปของสถานศึกษาและทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่โดยทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดระบบโครงสร้างเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยพัฒนาบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและคุณภาพภายนอก

2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกสถานศึกษา และทำการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการนี้มีหน้าที่กำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำกับติดตาม ให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ ช่วยเหลือและสนับสนุนให้การพัฒนาสามารถดำเนินการไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา

3. วางแผนและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพียงพอสอดคล้องกับภารกิจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน ทั้งข้อมูลในเชิงกายภาพและเชิงคุณภาพ

ด้านกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษาจะต้องกำหนดความต้องการร่วมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่ามีข้อมูลใดบ้างที่จำเป็นต้องใช้ในสถานศึกษาดำเนินการวางแผนการเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะผู้สอนร่วมกันวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยระบุลักษณะของข้อมูล วิธีการ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลและแหล่งข้อมูล จัดหาหรือสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยคำนึงถึงความถูกต้องเป็นปัจจุบันของข้อมูลนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและเก็บรักษาข้อมูลที่จัดเก็บมา โดยจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ใช้งานได้สะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 ข, หน้า 48)

การเตรียมการจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา ควรมีการเตรียมโครงการ กำหนดผู้รับผิดชอบ วัตถุประสงค์ ตลอดจนรายการหรือแหล่งข้อมูลที่ต้องใช้ ดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก, หน้า 21-22)

1. แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยบุคลากรทุกฝ่าย/งานของสถานศึกษา ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล ประมวลผลข้อมูล ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้สะดวกต่อการนำไปใช้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้สารสนเทศ เช่น เพื่อการบริหารจัดการ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนางานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อการตัดสินใจ รวมทั้งเพื่อให้บริการแก่กลุ่มฝ่ายงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการพัฒนาคุณภาพแต่ละระดับผู้บริหารจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ สถานศึกษาอาจจัดระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ โดยจำแนกเป็นระบบย่อย ๆ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ก, หน้า 15-17) ดังนี้

1. ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของสถานศึกษา สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของชุมชน สภาพการบริหาร และการจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ เช่น ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา กิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา ระบบเอกสารที่จำเป็นในสถานศึกษา

2. ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด สารสนเทศส่วนนี้เกิดจากผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจำแนกเป็นรายชั้น รายปี ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน รายงานความก้าวหน้าของผู้เรียน ผลงานของผู้เรียน

3. ระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ เป็นการจักระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การพัฒนากิจกรรมแนะแนว การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนการสอน การจัดบริการแนะแนว

4. ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ สารสนเทศประเภทนี้ต้องมีการประมวลผลรวม มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้อง และทันสมัย จึงจะมีความหมายต่อการจัดการ และการบริหารงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ เช่น งานธุรการ การเงิน งานบุคลากร งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก งานอาคารสถานที่

5. ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน สืบเนื่องจากการที่สถานศึกษาทุกแห่งจะต้องรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเพื่อรายงานต่อเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุปการจักระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาประมวลผลข้อมูลให้อยู่ในรูปสารสนเทศ รวมถึงการจัดเก็บรักษาอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้ประโยชน์สูงสุดในการสนับสนุนการบริหาร และการตัดสินใจในระดับปฏิบัติการให้เหมาะสมกับภารกิจในการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนั้นข้อมูลสารสนเทศจึงมีความสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ โดยเฉพาะการวางแผนการศึกษาและการกำหนดนโยบาย ต้องมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ มีความละเอียด ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงตามความต้องการ และทันสมัย จะช่วยให้การวางแผนการบริหารจัดการและการตัดสินใจดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามหากหน่วยงานใดไม่ได้มีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการปฏิบัติงานนั้น การปฏิบัติงานนั้นๆ ก็ย่อมเสี่ยงต่อความผิดพลาดสูง สถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน จะช่วยให้ระบบบริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสถานศึกษาต้องดำเนินการจักระบบบริหารและสารสนเทศ

โดยการจัดโครงสร้างการบริหารที่เหมาะสม แต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินการวางแผนและจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษา จัดหาเครื่องมือหรือสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงความถูกต้องของข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน นำข้อมูลมาวิเคราะห์ จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อการใช้ที่สะดวกตามวัตถุประสงค์ และรวมถึงการปรับปรุงพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ

โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบของการจัดทำระบบสารสนเทศที่มีส่วนสำคัญคือ ข้อมูล การจัดเก็บ การประมวลผลหรือการวิเคราะห์ และสารสนเทศ ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลสารสนเทศมาแล้ว อาจจะจัดระบบสารสนเทศเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้โดยจำแนกเป็นระบบย่อยๆ ดังนี้ คือ ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน ระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ และระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน

การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณย่อมส่งผลกระทบต่อการวางแผนและการจัดการเสมอ องค์การที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการทรัพยากรจำนวนมาก จึงต้องกำหนดเครื่องชี้วัดคุณภาพไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นหลักประกันว่าแม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ระดับคุณภาพจะต้องยังคงเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ในทางการศึกษามาตรฐานการศึกษา (Educational Standard) คือเครื่องชี้วัดคุณภาพที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเป็นหนึ่งในกระบวนการประกันคุณภาพ (Quality Assurance) ที่กำลังได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าแม้ปริมาณทรัพยากรที่รับผิดชอบจะเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม แต่ระดับคุณภาพจะต้องยังคงเป็นมาตรฐานเดียวกันอยู่เสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2541 ก, หน้า 1)

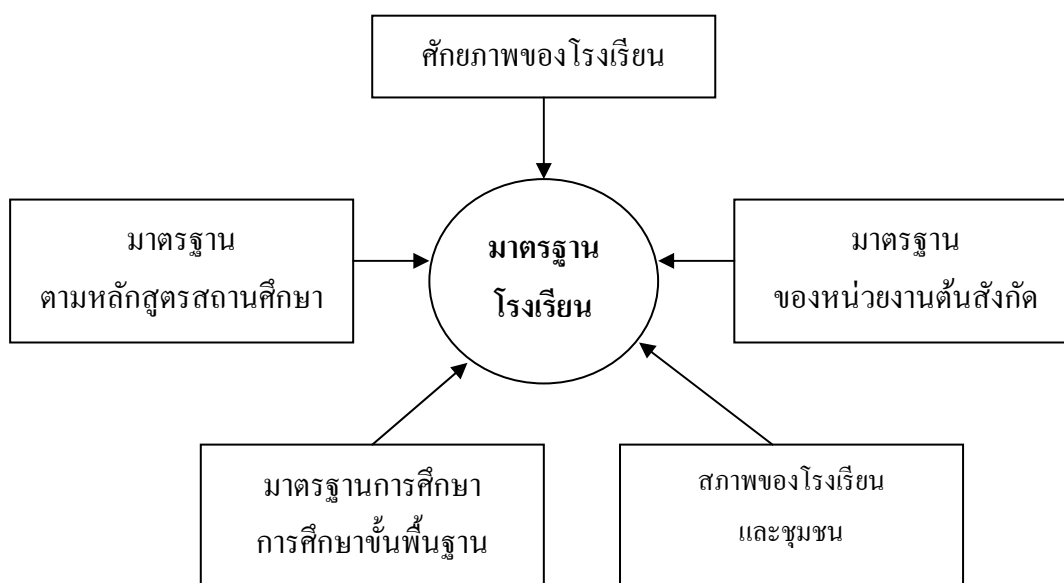
การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่จะช่วยทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยสถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ แล้วดำเนินการจัดการศึกษาให้สามารถสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนจะมีคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ 2542, หน้า 17) โดยมีผู้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาดังนี้

เสาวนิตย์ ชัยมุสิก (2544, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ทางการศึกษา เป็นมาตรฐานขั้นต่ำที่ต้องกาให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียง สำหรับส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา

ดังนั้นสถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์จากมาตรฐาน

การศึกษาจากหลายหน่วยงาน เช่น มาตรฐานสาระการเรียนรู้หลักสูตรสถานศึกษามาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสถานศึกษาอาจทำการพัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่เป็นของตนเองก็ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 ข, หน้า 108) โดยมุ่งเน้นให้มาตรฐานสถานศึกษา มีความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน และศักยภาพของโรงเรียน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 4 แสดงการพัฒนามาตรฐานการศึกษา

ที่มา: (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 ข, หน้า 108)

เมื่อพิจารณาด้านมาตรฐานตามแนวคิดเชิงระบบและตัวบ่งชี้ เป็นตัวบ่งบอกสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน สามารถสร้างได้ 2 วิธี คือ วิธีแรกเป็นการจัดกลุ่มตัวแปรชี้หลัก เหตุผลทางทฤษฎีแล้วสังเคราะห์ตัวแปรขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ ส่วนอีกวิธีหนึ่งเป็นการสร้างตัวบ่งชี้โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ที่นำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติกำหนดระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการประเมินและตัดสินใจ โดยรูปแบบการพัฒนามาตรฐานมีหลายรูปแบบแล้วแต่ความเชื่อ ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดตัวบ่งชี้หลัก รูปแบบที่นิยมใช้กันมี 7 รูปแบบ (วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์ และคนอื่นๆ, 2545, หน้า 19-21) ดังตารางแสดงรูปแบบการพัฒนา มาตรฐานดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบการพัฒนามาตรฐาน

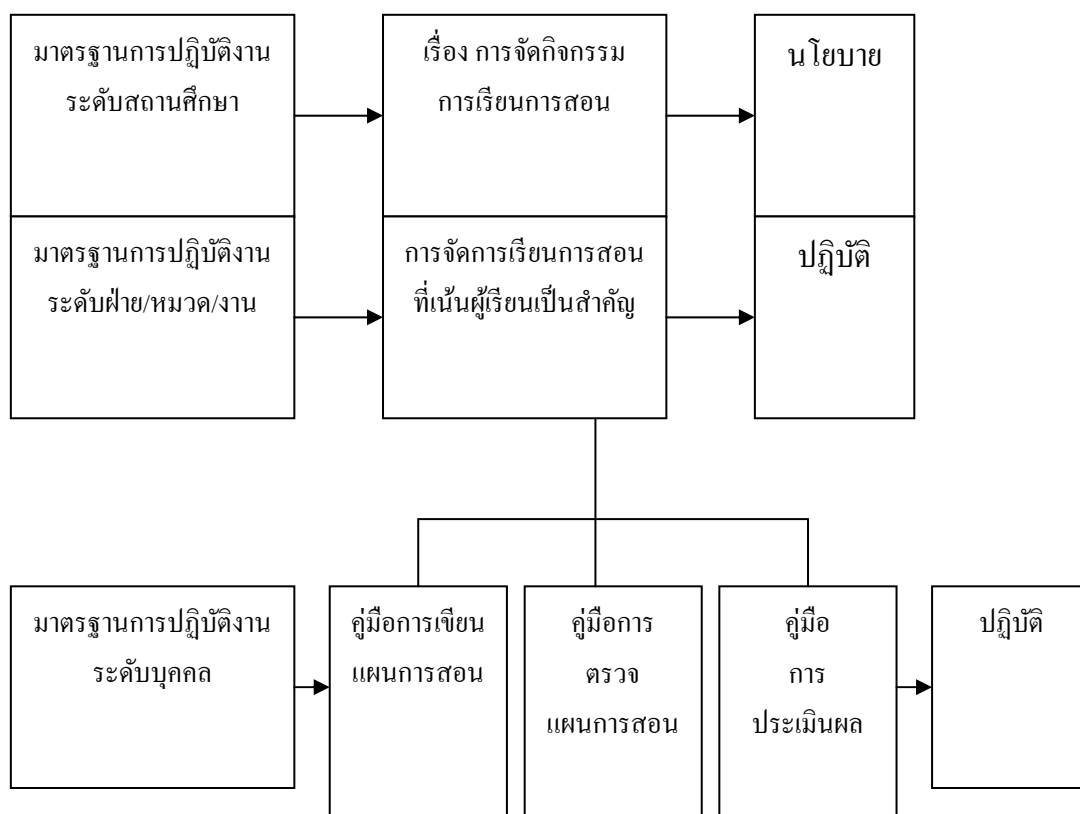
รูปแบบ	ความเชื่อ
1. รูปแบบที่เน้นเป้าหมาย (Goal Model)	โรงเรียนที่มีคุณภาพคือ โรงเรียนที่สามารถทำให้นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
2. รูปแบบที่เน้นปัจจัย (Resources-Input Model)	ถ้าขาดปัจจัยที่หายากและมีคุณค่าตามความต้องการของโรงเรียนแล้ว จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น
3. รูปแบบที่เน้นกระบวนการ (Process Model)	คุณภาพของกระบวนการในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหลักที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพจึงต้องมีการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ
4. รูปแบบที่เน้นความพึงพอใจ (Satisfaction Model)	ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน
5. รูปแบบที่เน้นชุมชน (Legitimacy Model)	โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพ ถ้าโรงเรียนสามารถดำรงอยู่กับชุมชน เป็นที่ยอมรับของชุมชน
6. รูปแบบที่สนใจการไม่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน (Ineffectiveness Model)	การวิเคราะห์และระบุถึงเกณฑ์ที่ว่าด้วยการไม่มีประสิทธิภาพภายในของโรงเรียน เป็นวิธีการที่ดีในการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาโรงเรียน
7. รูปแบบที่เน้นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Organizational Learning Model)	ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ต่อเมื่อโรงเรียนสามารถสนองต่อสภาพเศรษฐกิจสังคม

ที่มา : (วันทยา วงศ์ศิลปกริรมย์ และคนอื่นๆ, 2545, หน้า 19-21)

ในระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาจะต้องจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน เป็น 3 ระดับ (เสาวนิตย์ ชัยมุสิก 2545, หน้า 7-8) ดังนี้

1. มาตรฐานการปฏิบัติงานระดับสถานศึกษาเป็นแนวปฏิบัติของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาที่จะต้องถือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดคุณภาพการศึกษา
2. มาตรฐานการปฏิบัติงานระดับฝ่าย ระดับหมวดหรือระดับงานเป็นแนวทางปฏิบัติงานของบุคลากรในฝ่าย ในหมวด หรือในงานต่าง ๆ จะต้องถือปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานและตัวชี้วัดมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
3. มาตรฐานการปฏิบัติงานระดับบุคคลเป็นแนวปฏิบัติวิธีทำงานหรือคู่มือการทำงานของปัจเจกบุคคล บอกขั้นตอนการทำงานของภาระงานหรือความรับผิดชอบเฉพาะรายบุคคลตามโครงสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาดังแผนภาพที่ 5 โครงสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาดังนี้

แผนภาพที่ 5 โครงสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

ที่มา: (เสาวนิตย์ ชัยมุสิก, 2545, หน้า 11)

สรุปการพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง การสร้างและปรับปรุงข้อกำหนดที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้น เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมาตรฐานขั้นต่ำที่ต้องกาให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแล การตรวจสอบประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยสถานศึกษาต้องกำหนด มาตรฐานของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งอาจจะทำ การวิเคราะห์หรือสังเคราะห์จากมาตรฐานการศึกษาจากหลายหน่วยงาน นำมาพิจารณามาตรฐาน ขึ้นใหม่ เป็นของสถานศึกษาเองที่ความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน และศักยภาพ ของโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนามาตรฐานที่นิยมใช้กัน 7 รูปแบบ คือ รูปแบบที่เน้นเป้าหมาย รูปแบบที่เน้นปัจจัย รูปแบบที่เน้นกระบวนการ รูปแบบที่เน้นความพึงพอใจ รูปแบบที่เน้นชุมชน รูปแบบที่สนใจการไม่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน และรูปแบบที่เน้นองค์การแห่งการเรียนรู้ ดังนั้น สภาพการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้านการพัฒนา มาตรฐาน การศึกษา อย่างน้อยสถานศึกษาจะต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา โดยมี ขั้นตอนที่ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมินภายนอก ครอบคลุมตามสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา และท้องถิ่นชุมชน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นแผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบบน พื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสมบูรณ์ ครอบคลุม การพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ ร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรม โดยมี นักวิชาการและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมาย ดังนี้

คำริ บุญชู (2545, หน้า 52-57) ได้ให้ความหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา หมายถึง แผนแม่บทในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ที่เกิดจากการวางแผน และพันธสัญญาาร่วมกัน ระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร ในสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายในระยะที่กำหนด เช่น 3-5 ปี

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาถือเป็นแผนระยะยาวที่ครอบคลุมเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ จากแผนระยะยาวดังกล่าว สถานศึกษาต้องนำเอายุทธศาสตร์และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละปีและความต้องการจำเป็น ตลอดจนนโยบายในปีนั้น ๆ มากำหนดและวางแผนเพื่อจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ซึ่งเป็น

แผนระยะสั้นภายใน 1 ปี ว่าสถานศึกษามีเป้าหมายจะดำเนินการในเรื่องใดบ้างและดำเนินการโดยวิธีใด

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่จัดทำอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมายยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสมบูรณ์ ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษา เป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน

ความสำคัญของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ไม่ได้อยู่ที่รูปแบบหรือขนาดของรูปเล่ม แต่อยู่ที่สาระสำคัญที่บ่งบอกถึงเจตนารมณ์และความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาทุกฝ่าย กับเน้นกระบวนการในการจัดทำที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาสาระ โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นอันจะทำให้สถานศึกษามีแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน สอดคล้องนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐและความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยมีขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอนตามที่ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 ก, หน้า 22-23) ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการจัดทำสถานศึกษาจะต้องตั้งคณะกรรมการจัดทำซึ่งควรประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน จากนั้นจึงสร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะกรรมการจัดทำและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งศึกษาข้อมูลของชุมชนในทุกด้านและศึกษานโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดด้วย
2. ขั้นตอนจัดทำจะต้องอาศัยความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและความต้องการจากกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อนำมาเขียนตามเนื้อหาสาระและองค์ประกอบ
3. ขั้นนำไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นสำคัญ เพราะจะเป็นขั้นที่จะทำให้การพัฒนาการศึกษาได้ดำเนินการตามโครงการและกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี
4. ขั้นปรับปรุงแก้ไขเมื่อใช้แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาระยะหนึ่ง ควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยจะต้องระดมความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่นเดียวกับการจัดทำในขั้นตอนแรก

โดยแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่ดี ควรมีลักษณะสำคัญ(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ก, หน้า 22-23) คือมีความชัดเจนสอดคล้องกันอย่างสมเหตุสมผลและเป็นระบบ บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเห็นชอบ และให้ความ

สนับสนุนและร่วมอย่างจริงจังในการนำแผนสู่การปฏิบัติเป้าหมาย ตัวบ่งชี้ต้องเป็นสิ่งที่สังเกตได้ และวัดได้ในเชิงปริมาณ รวมถึงยุทธศาสตร์ และเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ตลอดจนการบริหารจัดการ ต้องตั้งอยู่บนรากฐานทางทฤษฎีและหลักวิชาที่ถูกต้อง และต้องมีผลการวิจัยเชิงประจักษ์สนับสนุนประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต้องกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนาบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจการตามแผนอย่างได้ผลดี ต้องระบุแหล่งวิทยากรภายนอกที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนทางวิชาการ ผู้ปกครองและชุมชนต้องมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมและรับบทบาทสำคัญในกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีการประสานสัมพันธ์และระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และมีเครื่องมือและระบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนข้อกำหนดของการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546, หน้า 39) ต้องมีความต่อเนื่องทุกปี สามารถเปรียบเทียบความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละปี และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของผู้เรียนให้ชัดเจนรวมถึงมุ่งเน้นความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาต้องตอบคำถาม 3 ประการดังนี้คือ สถานะปัจจุบันของสถานศึกษา ทิศทาง เป้าหมายในอนาคตของสถานศึกษาคืออะไร ยุทธศาสตร์/แนวดำเนินการพัฒนาจะทำอะไร โดยสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ได้แก่ นโยบายและเป้าหมายการศึกษาที่กำหนดโดยรัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความคาดหวังของชุมชนและจะต้องเกิดจากการร่วมคิดอย่างเป็นระบบ ด้วยความรอบคอบ รอบรู้และรอบด้าน

ในด้านกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ค, หน้า 27-66) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยการจัดตั้งคณะจัดทำแผน ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ประสานความร่วมมือทางวิชาการ รวมถึงการวางแผนการทำงานของคณะจัดทำแผน

ขั้นที่ 2 การประเมินความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยการทำ ความเข้าใจ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จัดทำภาพรวมของสถานศึกษา ดำเนินการสำรวจความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน และกำหนดประเด็นสำคัญการพัฒนา

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญ การพัฒนาโดยการทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการเขียน เป้าหมายการพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี โดยการกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี ตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายพัฒนากับแผนปฏิบัติการรายปี

ขั้นที่ 5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา แหล่งงบประมาณ การวางแผนเปลี่ยนแปลงตั้งอยู่บนพื้นฐานงานวิจัย การประเมินผลบนพื้นฐานข้อมูล การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประสานความร่วมมือระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ จะต้องสร้าง การยอมรับแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ และทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน

สรุปแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนแม่บทที่จัดทำอย่างเป็นระบบบน พื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษาที่เกิดจากการวางแผนร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในระยะเวลาที่กำหนด ขั้นตอนในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ต้องดำเนินการเตรียมการ การจัดทำ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการปรับปรุงแก้ไขโดย แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ดี ควรมีลักษณะถึงความชัดเจนในองค์ประกอบของแผน มีระบบ การสนับสนุนภายในทุกฝ่าย มีเป้าหมายวัตถุประสงค์และตัวบ่งชี้ที่วัดได้ในเชิงปริมาณ มีเทคนิค ต่าง ๆ ที่ใช้ตั้งอยู่บนฐานทฤษฎีและหลักวิชาการที่ถูกต้อง รวมถึงกำหนดรูปแบบและวิธีการพัฒนา ที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงระบุแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มี การประสานสัมพันธ์ การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ต้องมีเครื่องมือและระบบการวัดและ ประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตร โดยมีข้อกำหนดในการวางแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องมีความต่อเนื่องทุกปี รวมถึงกำหนดตัวบ่งชี้ความสำเร็จของผู้เรียน ที่ชัดเจน และมุ่งความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย ขั้นตอนในการจัดทำโดยเตรียมการจัดทำแผนนั้น การประเมินความต้องการและ ความจำเป็นของสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุและพิจารณาแก้ไขตามประเด็นพัฒนา ขั้นการกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี ขั้นการเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และ ใช้การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างรอบด้านนั้น นอกจากวางแผนอย่างดี ถูกต้องตามหลักวิชาการ กำหนดยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพแล้ว จะต้องมีการปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล มิฉะนั้นแผนที่จัดทำอย่างดีก็จะมีประโยชน์ สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการนำแผนสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนนี้จึงเป็นการสร้างความร่วมมือและทิศทางการนำแผนไปปฏิบัติ

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงเป็นการจัดระบบบริหารจัดการทรัพยากรและการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการร่วมตัดสินใจของทุกฝ่ายทั้งครูผู้สอน ผู้บริหาร และชุมชน โดยคณะกรรมการสถานศึกษา และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งแต่งตั้งบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้งนี้ คณะกรรมการชุดนี้ อาจอยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาก็ได้ การบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษาต้องมุ่งให้บุคลากรทุกคนตระหนักและรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ และภารกิจของตนที่ต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่แผนกำหนดไว้ โดยมีการติดตามช่วยเหลือการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จริงจัง เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ง, หน้า 39)

การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารบุคลากรภายในสถานศึกษา และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินกิจกรรมตามแผนงานและโครงการให้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศ จากผู้บริหารหรือผู้ที่รับผิดชอบตั้งแต่เริ่มโครงการ จนถึงสิ้นสุดแผนงานโครงการ กิจกรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 ก, หน้า 108-110) โดยการนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติจะต้องมีการสร้างการยอมรับและพันธผูกพันต่อแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันจะก่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติทั่วทั้งสถานศึกษา สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางในการนำแผนสู่การปฏิบัติ เป็นการสร้างความร่วมมือและทิศทางการนำแผนไปปฏิบัติ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานขั้นตอนนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย 4 ขั้นตอน (สุภารักษ์ กิตติรัชดานนท์, 2545, หน้า 22-23; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 ก, หน้า 75-77) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างการยอมรับ โดยการแบ่งกลุ่มบุคลากรของสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นกลุ่ม ๆ และมอบหมายงานให้แก่ละกลุ่มได้ศึกษาฉบับร่างของ

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สมาชิกของแต่ละกลุ่มร่วมคิด ร่วมให้ข้อคิดเห็นต่องานที่ได้รับมอบหมาย โดยตัวแทนของแต่ละกลุ่มงานนำเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสำคัญของงานและโครงการที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาการศึกษา เพื่อสร้างการยอมรับแผน

ขั้นตอนที่ 2 การมอบหมายการปฏิบัติอย่างเป็นทางการ กำหนดให้บุคลากรของสถานศึกษารับผิดชอบในงาน โครงการ และกิจกรรมที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาคุณภาพ กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมจัดทำตารางปฏิทินปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่ปรากฏในโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการดำเนินการตามแผนงานปฏิทินการปฏิบัติงานที่ได้วางไว้ไปตามขั้นตอนที่ได้ระบุไว้ในแต่ละกิจกรรมและ ผู้รับผิดชอบโครงการนำเสนอผลปฏิบัติงานเป็นระยะๆ ต่อผู้บริหารสถานศึกษาหรือเป็นรายภาคเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การติดตามผล/การรายงานผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาและ คณะครูช่วยกันวางแผนจัดระบบการนิเทศภายใน เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ รวมทั้งกำหนดแนวปฏิบัติของคณะนิเทศภายใน โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำตารางปฏิทินการปฏิบัติงาน เพื่อติดตามกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผน โดยผู้รับผิดชอบโครงการ รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหารเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง หรือรายภาคเรียน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุสำเร็จตามแผน

ส่วนแนวทางการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546 ง, หน้า 39-40) สถานศึกษาต้องศึกษาตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบด้วยตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จระดับสำนักงาน ประกอบด้วย บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพ และตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการและนิเทศ มีระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ มีแผนการดำเนินงานและปฏิบัติได้ตามแผน มีระบบการนิเทศ ติดตาม ที่มีคุณภาพ มีระบบพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องและตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จระดับสถานศึกษา ประกอบด้วยบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพ และตระหนักถึงความจำเป็นทางการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการอย่างมีความสุขมีการจัดทำธรรมนูญโรงเรียนหรือแผนพัฒนาคุณภาพ และแผนปฏิบัติการซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามแนวปฏิบัติการศึกษา มีการปฏิบัติตามแผน มีระบบการนิเทศภายใน โรงเรียนมีการพัฒนาระบบการประเมินตนเอง นักเรียนมีคุณภาพตามเป้าหมาย บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีระบบการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องจัดทีมรับผิดชอบกิจกรรม โครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี

สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการบรรลุเป้าหมายสร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานตามแผน การรายงานผลการดำเนินงานตามแผน

สรุปการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการจักระบบบริหารจัดการทรัพยากรและปฏิบัติตามแผน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันดำเนินการตามแผนและโครงการให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการควบคุม ตรวจสอบ กำกับ ติดตามและนิเทศ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ หรือกิจกรรม บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ส่งเสริมให้บุคลากรและผู้รับผิดชอบให้ใช้ความรู้ ความสามารถ และมีความมุ่งมั่นในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการ ศึกษาตัวชี้วัดสภาพความสำเร็จของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามสภาพความสำเร็จระดับสำนักงาน สภาพความสำเร็จระดับสถานศึกษาจัดทีมรับผิดชอบกิจกรรมโครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี สนับสนุนทรัพยากรที่เอื้อในการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการบรรลุเป้าหมาย สร้างเครือข่ายการปฏิบัติงานตามแผน และการรายงานผลการดำเนินงานตามแผน

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษาผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, ก หน้า 67) ได้กล่าวว่า การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปกครอง และชุมชนที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อสะท้อนภาพการจัดการศึกษาตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ และรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตลอดไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2546, หน้า 69) ได้ให้ความหมายของการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการศึกษาวิเคราะห์ว่าสถาบันมีระบบและกลไกกำกับควบคุมคุณภาพและได้ปฏิบัติ ตลอดจนมีผลปฏิบัติตามระบบและกลไกดังกล่าว

ในกระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา เป็นการชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน และวางแผนกำหนดการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษาของทุกคนรวมถึง

วิธีการดำเนินงาน โดย ศึกษาและรวบรวมข้อมูล สรุปเสนอต่อคณะทำงานเป็นข้อมูลระดับฝ่ายและภาพรวมสถานศึกษา ซึ่งการสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา เป็นการสรุปผลการดำเนินงานเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการรายงานข้อมูลซึ่งเป็นการรายงานสิ่งที่กระทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นตามสภาพที่คาดหวัง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องรวมถึงการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขปรับปรุง เป็นการจัดทำบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดียิ่งขึ้น แก้ไขสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง และเพื่อให้เกิดการปรับปรุง(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ง, หน้า 10-11)

ส่วนการดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาพึงยึดแนวปฏิบัติและตระหนักว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของภารกิจตรวจสอบและทบทวน คือ พัฒนาการศึกษาของผู้เรียนตามที่กำหนดในมาตรฐาน หลักสูตร และแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษามุ่งมั่นที่จะได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือและเป็นธรรมเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยมีการสนทนาสื่อสารกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาด้วยความโปร่งใสวางตัวเป็นกลาง รวมถึงพร้อมอุทิศตนให้กับการปฏิบัติการกิจตลอดกระบวนการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย ไม่เพียงด่วนตัดสินหรือแสดงความเห็นเชิงตำหนิหรือวิพากษ์วิจารณ์บุคคล หรือกิจกรรมของสถานศึกษา พยายามหลีกเลี่ยงการสอบถามหรือตรวจสอบข้อมูลที่สถานศึกษาเห็นว่าเป็นความลับ และไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษายึดถือการตัดสินใจในประเด็นต่าง ๆ โดยใช้วิธีการลงมติของเสียงส่วนใหญ่ที่ได้พิจารณาหลักฐานข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ และเป็นธรรมและรับฝิดชอบในการจัดทำเอกสารรายงานผลการประเมินที่ชัดเจน เป็นธรรม และมีข้อมูลหลักฐานสนับสนุนอย่างน่าเชื่อถือ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ค, หน้า 38)

สรุปการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการรวบรวมข้อมูล ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนภาพการจัดการศึกษาตามเป้าหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ให้มีคุณภาพกระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาต้องวางแผนกำหนดการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษาของทุกคน โดยการรวบรวมข้อมูล สรุปเสนอต่อคณะทำงานที่เป็นข้อมูลระดับฝ่าย และภาพรวมสถานศึกษา รวมถึงการสรุปผลการดำเนินงานต้องเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รายงานสิ่งที่ทำสำเร็จน่าพอใจและสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพต่อไป

การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ควรยึดแนวปฏิบัติถึงความตระหนักว่าเป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการตรวจสอบและทบทวนคือพัฒนาการศึกษาของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานหลักสูตรและแผนการพัฒนาคูณภาพสถานศึกษามุ่งมั่นที่จะได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือและเป็นรูปธรรม รวมถึงการให้การสนับสนุนของทุกฝ่ายมีการสนทนาสื่อสารด้วยความโปร่งใส และอุทิศตนให้กับการปฏิบัติภารกิจ ตลอดกระบวนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

การประเมินคุณภาพการศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญของระบบประกันคุณภาพการศึกษาในการตรวจสอบ รายงานผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาของโรงเรียนตามมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2541 การประเมินผลที่ดีสามารถบ่งบอกถึงผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง บ่งบอกถึงระดับความมั่นใจและพึงพอใจของโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาคูณภาพการศึกษาของโรงเรียน และเป็นที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและสาธารณชนทั่วไป ดังนั้น ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างบรรลุผล โดยกำหนดให้โรงเรียนทุกโรงเรียนได้รับการประเมินผลโดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ข, หน้า 1) เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน และเพื่อพัฒนาคูณภาพการศึกษาในภาพรวมของการจัดการศึกษาแต่ละระดับและรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไป

การประเมินคุณภาพศึกษาระดับชาติ เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน การทดสอบระดับชาติ (National Test) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ง, หน้า 43) ดังนี้

1. ป.3 ภาษาไทย คณิตศาสตร์
2. ป.6 ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ
3. ม.3 ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา
4. ม.6 SAT และวิชาหลักตามแผนการเรียน

ซึ่งดำเนินการโดยหน่วยงานส่วนกลาง ร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา การประเมินคุณภาพศึกษามุ่งเน้นที่การประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ (2546, หน้า 10) ซึ่งมีลักษณะการดำเนินการที่ เป็นการประเมินภายในหน่วยงาน รวมถึงสถานศึกษาอาจดำเนินการให้มีการประเมิน

คุณภาพผู้เรียนในชั้น ป.2 ป.4 ป.6 และ ม.3 กรณีที่ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หรือประเมินคุณภาพผู้เรียนในชั้น ป.3 ป.6 และ ม.3 กรณีที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และให้หน่วยงานระดับชาติ โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการ ประเมินคุณภาพผู้เรียนใน ป.3 ป.6 และ ม.3 และหน่วยงานระดับจังหวัดและอำเภอ ประเมินคุณภาพผู้เรียนเฉพาะกรณี

ในการประเมินคุณภาพการศึกษาและการรับรองมาตรฐาน โรงเรียนสามารถนำผลมาใช้ประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 ข, หน้า 4) ดังนี้

1. โรงเรียนและหน่วยงานทุกระดับทบทวนตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของตนเอง พัฒนา ปรับปรุง และหาแนวทางพัฒนา หรือแก้ไขการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และให้ความช่วยเหลือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ เช่น ด้านงบประมาณ วิชาการ แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้หน่วยงานทุกระดับ ได้ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา
4. สร้างขวัญกำลังใจแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ และอาจได้รับสิทธิประโยชน์บาง ประการเพื่อเป็นการตอบแทนแก่หน่วยงานหรือบุคลากร
5. สร้างระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับ ของผู้ผลิตและผู้รับบริการ รวมทั้งประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับสามารถตรวจสอบได้

ดังนั้น สภาพการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพ การศึกษา อย่างน้อยสถานศึกษาต้องมีการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกระดับชั้น และมีการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานระดับสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสามารถ นำไปปรับปรุงพัฒนาด้านต่างๆ ของโรงเรียนได้ ทำให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและ สาธารณชนทั่วไป

สรุปการประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลการ ดำเนินงานของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อคุณภาพตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาและเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมของการจัดการศึกษาแต่ละระดับ และเป็นการรายงานผลให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไปได้รับทราบ ดังนั้น สภาพการพัฒนากระบวนการประกัน

คุณภาพการศึกษา ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา อย่างน้อยสถานศึกษาต้องมีการดำเนินการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ที่ครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกระดับชั้น และ มีการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานระดับสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประเมิน คุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนสามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ ทำให้เป็น ที่ยอมรับของบุคลากรในชุมชนและสาธารณชนทั่วไป

ซึ่งดำเนินการรวมกันกับหน่วยงานส่วนกลางร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัดระดับเขตพื้นที่ การศึกษา และ โรงเรียนดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานการ ทดสอบระดับชาติ (National Test) โดยผลการประเมินคุณภาพการศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ ให้โรงเรียน ได้ตรวจสอบการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตน นำมาพัฒนาปรับปรุงและ หาแนวทางพัฒนาหรือแก้ไขให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ รวมถึงสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ สร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นการสร้าง ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของผู้ผลิตและ ผู้รับบริการในทุกระดับสามารถตรวจสอบได้ บนพื้นฐานข้อมูลที่แท้จริง โปร่งใส

การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานคุณภาพการศึกษา เป็นการสื่อสารให้ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องทราบถึงความก้าวหน้า และผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่กำหนด ในธรรมนูญสถานศึกษาต่อเนื่องสม่ำเสมอ สาระการรายงานอาจมีหลากหลายตามความเหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมายดังนี้ ผู้เรียนผู้ปกครองเป็นรายบุคคล เน้นการรายงานคุณลักษณะ และผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นระยะๆ เช่น ทุกสิ้นภาคเรียนและสิ้นปีการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน เน้นการรายงานผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าของงาน กิจกรรมสำคัญๆ ที่สถานศึกษาจัดให้ ผู้เรียนและชุมชน ความสำเร็จและความภาคภูมิใจที่สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในคุณภาพ สถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษา และเมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง เน้นการรายงานผลการดำเนินงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษาเป็นรายปีตาม แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและเมื่อครบรอบตามช่วงเวลาของธรรมนูญสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2542, หน้า 28)

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามแผนและมีการประเมินผลภายในเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในช่วงปลายปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานการประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี เพื่อเผยแพร่ ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรภายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง หรือ ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และผู้ประเมินภายนอก เพื่อแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และพร้อมที่จะรับการประเมินจากภายนอก โดยดำเนินการ คือ รวบรวมผลการดำเนินงานและผล

การประเมินนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกตามมาตรฐานการศึกษา และเขียนรายงาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2546, หน้า 45)

โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีคือการกำหนดเป้าหมายผู้รับรายงาน แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำรายงานผลคุณภาพการศึกษาประจำปี รวบรวมวิเคราะห์แปลผลและนำเสนอข้อมูลผลงานพัฒนา เขียนรายงานและจัดทำเอกสารรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี นำเสนอคณะผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ เผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ติดตามผลและรับข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 ข, หน้า 9-11)

ซึ่งรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 48 ซึ่งว่าด้วยการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชน และรองรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี ระบุความสำเร็จเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูล และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้น ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้รับการประเมินในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญและคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ค, หน้า 7)

ในการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี สามารถจัดทำได้หลายวิธี คือ การทำรายงานประจำปี รายงานการประเมินตนเอง การจัดทำจุลสารเผยแพร่ การรายงานโดยเสียงตามสาย การประชุมชี้แจงในการประชุมผู้ปกครอง (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2545 จ, หน้า 107) โดยการจัดทำรายงานการประเมินตนเอง สามารถดำเนินการได้โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายการรายงาน เช่น ผู้เรียนและผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การกำหนดรูปแบบของรายงานการกำหนดเค้าโครงของรายงาน การรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูล และการเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมาย (วันทยา วงศ์ศิลปกรมย์ และคนอื่นๆ, 2545, หน้า 39-41)

เมื่อพิจารณาถึงจุดประสงค์การจัดทำรายงานคุณภาพประจำปีของสถานศึกษา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข, หน้า 32-34) มีดังนี้

1. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อสิ้นปีการศึกษา

2. เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

3. เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ส่วนสาระสำคัญของการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษาส่วนประกอบคือ ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา ส่วนของสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษา สภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษาตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและ แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

โดยขั้นตอนการดำเนินงานจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ค, หน้า 9-10) มีขั้นตอนคือ

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงาน กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงาน วางแผนการจัดทำรายงาน และกำหนดรูปแบบการรายงาน
2. แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบด้วยผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริหาร หัวหน้าแผนงานงานวิชาการของสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา
3. รวบรวม วิเคราะห์ แปลผล และนำเสนอข้อมูลผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปี
4. เขียนรายงานและจัดทำเอกสารรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
5. นำเสนอคณะผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ
6. เผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา
7. ติดตามผลและรับข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มเป้าหมายผู้รับรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

ซึ่งแนวการเขียนรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีมีแนวการเขียนรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีโดยบรรยายสรุปภาพและผลการดำเนินงานที่สถานศึกษาปฏิบัติจนเกิดความสำเร็จตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประจำปี และแผนปฏิบัติงานประจำปีพร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลและผลการดำเนินงานที่ปรากฏจากการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาและการประเมินคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งอาจนำเสนอในรูปของตาราง แผนภูมิพร้อมแปลผลข้อมูลให้ชัดเจน สัมพันธ์กับตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ใน

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเทียบกับระดับคุณภาพการดำเนินงานที่ต้องการ โดยอาจนำข้อมูลจากการดำเนินงานมาเทียบกับระดับคุณภาพของจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาหรือประเทศ โดยใช้ตารางเปรียบเทียบพร้อมวิเคราะห์สรุปให้เห็นถึงระดับคุณภาพสถานศึกษาในปีการศึกษานั้น เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป ซึ่งควรครอบคลุมสาระสำคัญ จุดเด่นที่ควรอนุรักษ์ไว้และจุดด้อยที่ต้องแก้ไขและป้องกัน(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 ค, หน้า 13-14)

สรุปการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การนำเสนอผลการดำเนินงานและผลการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะและความมุ่งหวังที่จะดำเนินการพัฒนาต่อไป โดยมีขั้นตอนในการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี คือ การกำหนดเป้าหมายการรายงาน แต่งตั้งคณะจัดทำรายงานผลคุณภาพการศึกษาประจำปี รวบรวมวิเคราะห์ แปลผล จากการรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานแล้ว ดำเนินการเขียนรายงานและจัดทำรายงานผลคุณภาพการศึกษาประจำปี นำเสนอคณะผู้บริหารและคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบตามรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เมื่อได้รับการพิจารณาเห็นชอบแล้ว นำมาเผยแพร่สู่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายติดตามผลและรับข้อมูลย้อนกลับจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี สถานศึกษาต้องมีการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีที่ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา สภาพความสำเร็จตามเป้าหมายของแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการประเมิน จุดเด่น จุดด้อย แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม มีการนำเสนอรายงานต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน และสาธารณชน

การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การผูกงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริมพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ โดยการผูกงระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษา ทั้งในช่วงก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังดำเนินการ
2. ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
3. นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

เมื่อสถานศึกษาได้ดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาแล้วนั้น สถานศึกษาจะต้องนำผลจากการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลในช่วงของก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังการดำเนินการมาปรับปรุง พัฒนา และรักษาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 112)

ซึ่งการผลุงระบบการประกันคุณภาพเป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริม พัฒนาและประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ การกำกับ ติดตามประเมินและผลุงระบบประกันคุณภาพเป็นกลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบ มีหลักในการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริมพัฒนา และประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานสำคัญที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมินและผลุงระบบประกันคุณภาพ ได้แก่ หน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้งานการพัฒนาการศึกษาเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546 ข, หน้า 48)

โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และร่วมดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษภายในสถานศึกษา (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546ง, หน้า 26) ในการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ จัดให้มีสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกน และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐานและจัดให้มีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ รวมถึงให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล และผลุงประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วย

โดยการผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการปรับปรุง พัฒนา และการรักษาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมซึ่งการปรับปรุงงานของโรงเรียนเป็นกระบวนการ โดยมีขั้นตอน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ค, หน้า 47) ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลงาน เป็นการนำผลจากการประเมินมาวิเคราะห์ว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ผลตามเป้าหมาย หรือมาตรฐานมากน้อยเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร รวมทั้งศึกษา

ถึงสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือมาตรฐาน ทั้งนี้ เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายในการปรับปรุงงานต่อไป

2. การกำหนดเป้าหมายของการปรับปรุงงาน เป็นการกำหนดว่าจะปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาการดำเนินในขั้นตอนใด จุดใด เป็นจำนวนเท่าใด และด้วยวิธีใด รวมทั้งการกำหนดบุคลากรและทรัพยากรในการปรับปรุงงานต่อไป

3. การดำเนินการปรับปรุง เป็นการปฏิบัติงานตามเป้าหมายของการปรับปรุงตามที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะเลือกใช้วิธีการดำเนินงานหลายวิธีตามความเหมาะสม เช่น การปรับปรุงระบบงาน หรือวิธีดำเนินงาน การปรับปรุงทรัพยากร หรือการพัฒนาบุคคล เป็นต้น

4. การตรวจสอบการปรับปรุงงาน เป็นการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมายของงานเพื่อช่วยเหลือการปรับปรุงงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

สรุปการผจญระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการตรวจสอบติดตาม ทบทวนและประเมินผลการนำระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามาใช้ โดยการปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการผจญระบบการประกันคุณภาพเป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อส่งเสริม พัฒนา และประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ โดยมีหลักในการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาและประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาต้องมีการปรับปรุงพัฒนาและรักษาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง โดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการผจญระบบประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิธีการเก็บข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของข้อมูลที่ต้องการและตามลักษณะของประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล จะใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีได้ ที่ใช้กันเช่น การรวมรวมเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก(แบบไม่มีโครงสร้าง เครื่องครัด) การสัมภาษณ์เป็นกลุ่ม และการสนทนากลุ่ม ซึ่งรายละเอียดจะกล่าวการสนทนากลุ่ม ในรูปแบบการวิจัย โดยรายละเอียดพอสังเขป (พิชญ์สินี ชมพุกาและพิมพ์ทอง สังสุทธิพงษ์, 2550, หน้า 12-17) ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นการรวบรวมขั้นแรกเมื่อเริ่มทำการวิจัยโดยนักวิจัยจะต้องศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด เพื่อนามาประกอบการวิจัย การศึกษาเอกสารจะช่วยในการกำหนดประเด็นและตัวแปรที่จะศึกษา กำหนดแนวคิดนา รวมทั้งนำมาใช้ในการวิเคราะห์ ถ้าไม่ทำการศึกษาจากเอกสาร

2. การสังเกต (Observation) การสังเกตในวิจัยเชิงคุณภาพมี 2 แบบ คือ

2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคนที่ศึกษา มีการกระทำกิจกรรมด้วยกันจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูล (Note Taking) ด้วย

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกิจกรรมกับกลุ่มคนที่ศึกษา โดยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกระบควนเพราะอาจทำให้พฤติกรรมผิดไปจากปกติได้ ซึ่งอาจใช้ในระยะเวลาแรกของการวิจัยแล้วใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมในระยหลัง การสังเกตโดยปกติมีสิ่งที่จะต้องสังเกตอยู่ได้แก่ การกระทำ คือ การใช้ชีวิตประจำวัน การรับประทานอาหาร การปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน แบบแผนการกระทำ คือ การกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการ มีขั้นตอนจนเป็นแบบแผนชี้ให้เห็นสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของสมาชิก ความหมาย คือ การให้ความหมายของการกระทำหรือแบบแผนพฤติกรรมนั้น ความสัมพันธ์ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนหรือสังคมนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก คือ การที่บุคคลยอมร่วมมือในกิจกรรมนั้น ๆ สภาพสังคม คือ ภาพรวมทุกแง่ทุกมุมที่สามารถประเมินได้

3. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นการเจาะลึกประเด็นต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจ อาจใช้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ มีหลายประเภท อาจแบ่งได้ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามและข้อกำหนดไว้แน่นอนตายตัว โดยปกติ นักวิจัยเชิงคุณภาพมักจะไม่ใช่วิธีการนี้เป็นหลัก เพราะไม่ได้ช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอโดยเฉพาะในแง่ของวัฒนธรรม ความหมายและความรู้สึกนึกคิด

3.2 การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) มักจะใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม โดยเตรียมคำถามกว้าง ๆ มาล่วงหน้า การสัมภาษณ์แบบนี้อาจแบ่งออกได้อีก คือ การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้าง ไม่จำกัดการตอบ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In Depth Interview) การตะล่อมกล่อมเกลา (Probe) เป็นการซักถามที่ล้วงเอาส่วนลึกของความคิดออกมา และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant

Interview) โดยกำหนดตัวผู้ตอบบางคนแบบเจาะจงเพราะมีข้อมูลที่ดี ลึกซึ้ง กว้างขวางเป็นพิเศษ รวมถึงการเงี่ยหูฟัง (Eavesdropping) จากคำสนทนาของผู้อื่น โดยผู้วิจัยไม่ต้องตั้งคำถามเองก็เป็น เทคนิคของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกอย่างหนึ่ง ตลอดจนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการจัดกลุ่มสนทนา ประมาณ 8 - 12 คน ที่มีคุณลักษณะบางประการคล้ายคลึงกัน

ในการสัมภาษณ์มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแนะนำตัว การสร้างความสัมพันธ์ การบันทึกคำตอบ การใช้ภาษา ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ นอกจากจะใช้วิธีการสังเกตและสัมภาษณ์แล้ว ยังมีวิธีอื่น ๆ ที่ประยุกต์มาจากวิธีสังเกตและสัมภาษณ์ เช่น เทคนิค Life History Collection และเทคนิค Focus Group Discussions

1. Life History Collection เป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพที่พัฒนามาจากการสัมภาษณ์ การทำ Life History Collection แตกต่างจากการทำอัตชีวประวัติที่จะเล่าไปอย่างอิสระตามเวลา ตามลำดับเหตุการณ์ แต่จะมีประเด็นที่น่าสนใจในแต่ละกรณีศึกษา ที่ศึกษาแล้วเราก็เข้าไปสัมภาษณ์พูดคุยในเรื่องต่าง ๆ เข้าไปศึกษาหลาย ๆ กรณีศึกษา ยิ่งมากยิ่งดี ถ้าเวลาน้อยจะศึกษาโดยเลือกจาก Key Informant ซึ่งจะมีก็คนก็ได้ การให้เขาเล่าในในรอบแรกจะ让他เล่าให้ฟัง นักวิจัยจะฟังอย่างเดียว เมื่อผ่านไปประมาณครึ่งชั่วโมงจึงค่อยทะลอมเข้าเรื่อง และประเด็นที่ต้องการ (โดยสัมภาษณ์และใช้ชีวิตบันทึกเทปไว้) แล้วเอาสิ่งที่บันทึกไว้ทั้งหมด มาสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ บรรยายภาพของการใช้เทคนิคนี้ต้องไม่เป็นทางการมากที่สุด เป็นธรรมชาติมากที่สุด

2. Focus Group Discussions เป็นเทคนิคซึ่งประยุกต์มาจากการสัมภาษณ์ ที่นิยมนามาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มักเป็นการสัมภาษณ์ในประเด็นเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป จุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายขนาดของกลุ่มมักจะมีประมาณ 5-6 คน เพราะถ้ากลุ่มเล็กเกินไป จะไม่สามารถกระตุ้นให้เกิดการอภิปราย แต่ถ้ากลุ่มใหญ่เกินไปก็อาจจะกระทำไม่ได้ทั่วถึง ประเด็นที่อภิปรายจึงมักมีจำนวนไม่มากเกินไป ผู้ดำเนินการ (Moderator) จะมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้คนในกลุ่มพูดในประเด็นที่กำหนดข้อสำคัญคือ กลุ่มที่เราเลือกทำ Focus Group Discussions ควรทราบเรื่องนั้นจริง ๆ สถานภาพของสมาชิกในกลุ่มน่าจะใกล้เคียงกัน ผู้ดำเนินการควรปล่อยให้กลุ่มสรุปประเด็นของการสัมภาษณ์ หรือยืนยันในข้อมูลที่ให้ก่อนการจบการสนทนา

สรุปวิธีการเก็บข้อมูลหลายแบบให้เลือกตามความเหมาะสมของข้อมูลที่ต้องการ และตามลักษณะของประชากรเป้าหมายในการเก็บข้อมูล เช่น การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมที่ผู้สังเกตเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มคน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมที่ผู้สังเกตไม่ได้เข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับหรือกิจกรรมกับกลุ่มคนที่ศึกษาโดยต้องสังเกต การกระทำแบบแผนการกระทำ ความหมาย ความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิก สภาพรวมถึง

การสัมภาษณ์เป็นการเจาะประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจ เป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มโดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการที่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการที่ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบระเบียบให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย ซึ่งก่อนวิเคราะห์ ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เรียกว่าการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation) โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้อาจมาจากแหล่งต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนาทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการ โดย

3.1 จัดระบบสิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็น ได้ยินและได้อ่าน เพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในการจัดการกับข้อมูล นักวิจัยใช้วิธีการขยาย อธิบายตั้งสมมติฐาน สร้างทฤษฎี และเชื่อมโยงสิ่งที่ศึกษาไปยังเรื่องอื่นๆ ในการศึกษาเช่นนั้น ได้นักวิจัยจะต้องจัดประเภท สังเคราะห์ ค้นหาแบบแผน และตีความข้อมูลที่รวบรวมมา

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลไม่ใช่ขั้นสุดท้ายของกระบวนการวิจัย และไม่ได้เป็นขั้นตอนหนึ่งที่แยกออกมาจากขั้นตอนอื่นๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจึงต้องวิเคราะห์ข้อมูลตลอดทุกขั้นตอนของการวิจัย และต้องวิเคราะห์ย้อนกลับไปกลับมาหลายครั้งจนกว่าจะได้สิ่งที่ต้องการศึกษาครบถ้วนจนสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น แบบสอบถามปลายเปิด การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ มาทำการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีเทคนิคที่สำคัญ ดังนี้

1. การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (Typology And Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้นามาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกไปเป็นระบบ เช่น ข้อมูลหมวดบุคลากร ข้อมูลหมวดงบประมาณ ข้อมูลหมวดวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลหมวดงบประมาณ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

3. การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาไปเทียบเคียงหรือเปรียบเทียบกับเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างกันที่เกิดขึ้น เช่น เปรียบเทียบหน่วยงานหนึ่งกับอีกหน่วยงานหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จทางการบริหาร เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ออกให้เห็นเป็นส่วนๆ เช่น วิเคราะห์การบริหารงานขององค์กรออกเป็น 7 หมวด ตามกรอบของ PMQA เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) เป็นการนำเอกสารหรือหลักฐานต่างๆ มาวิเคราะห์ให้เห็นว่า มุ่งพรรณนาและอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น วิเคราะห์การปกครองสมัย พ.ศ.2475 จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

6. การวิเคราะห์สาเหตุและผล (Cause and Effect Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ให้เห็นว่าจากผลมาจากเหตุ คือ วิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น ย้อนกลับมาให้เห็นว่าเกิดมาจากเหตุปัจจัยใดบ้าง หรือวิเคราะห์เหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์จากเหตุไปหาผล คือ วิเคราะห์ให้เห็นว่าเมื่อเหตุนี้เกิดขึ้น ได้นำไปสู่ผลที่เกิดขึ้นอะไรบ้าง

7. การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา (Sociology Imaginary) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยเปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์ไปยังมุมมองอื่นๆ เพื่อดูผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใด เช่น เปลี่ยนมุมมองการวิเคราะห์จากมุมมองค่านิยม มาเป็นการวิเคราะห์มุมมองด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็นการใช้เทคนิคใด ก่อนที่จะมีการนำเทคนิคทั้ง 7 เทคนิคมาใช้ นั้น จำเป็นอย่างมากที่จะต้องมีการตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยเกิดความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมานั้นมีความถูกต้องก่อน ทั้งนี้เพราะการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเน้นการใช้ อคติ (Subjectivity) ไม่เหมือนกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่เน้นการใช้วัตถุวิสัย (Objectivity) ซึ่งแนวทางปฏิบัติในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดังนี้

1. อย่าปล่อยให้ข้อมูลทิ้งไว้ โดยมีได้วิเคราะห์ก่อนคร่าวๆ เป็นอันขาด
2. จัดทำดัชนีข้อมูลที่เก็บได้ อย่าปล่อยให้ข้อมูลกองไว้โดยไม่จัดระบบ และตรวจสอบดูว่าได้อะไรมาแล้วบ้าง

3. สร้าง แก่นเรื่อง(Theme) และหัวข้อเรื่อง (Categories) ไปเรื่อยพร้อมกับการตรวจสอบบ่อยๆ การมีหัวข้อเรื่องย่อยมากๆ ดีกว่ามีน้อย เพราะเราจะรวมกันนั้นง่ายกว่า

4. ทำ ครรชนี(Indexes) และ รหัส (Code) ข้อมูลให้ละเอียดครอบคลุมทุกแง่มุม ให้มากที่สุดที่จะทำได้ ตามจินตนาการที่สัมผัสมานานมา ช่วงนี้ย่อข้อมูลหรือสรุปไว้เพียง 2-3 แก่นของเรื่องเท่านั้น เพราะจะทำให้ผลการวิเคราะห์ขาดความสมบูรณ์และลุ่มลึก

5. จัดแยกข้อมูลที่ประมวล เป็นหมวดหมู่และทำเพิ่มข้อมูล ทำสำเนาเก็บแยกไว้ในแต่ละชุด หรือพิมพ์แยกไฟล์ เป็นเรื่องๆ

6. เวลาวิเคราะห์ข้อมูล อย่าทำงานแบบเครื่องจักร ต้องหยุดและถุกคิดบ้างเป็นครั้งคราว สะท้อนความรู้สึกนึกคิดว่าเรากำลังจะวิเคราะห์ไปทางไหนและไปอย่างไร

7. ทุกครั้งที่ตัดสินใจวิเคราะห์ อย่างไม่ให้จดลงบันทึกไว้ในข้อมูล หมวดวิธีการ

8. จงสนุกกับการวิเคราะห์ เพราะเป็นเรื่องการใช้สติปัญญา เป็นงานสร้างสรรค์มีใช้งานจีปาละ

9. อ่านงานของนักวิจัยคนอื่นๆ เพื่อเห็นตัวอย่างหรือใช้ความคิด รูปแบบเปรียบเทียบ คล้ายคลึง ตรงกันข้าม อุปมาอุปไมย ฯลฯ

10. อ่านวรรณกรรมทางวิชรวิทยา และ คิดว่าจะนำไปใช้ปรับปรุงงานของเราได้อย่างไร มีให้อ่านเพื่อรองรับว่าเราทาถูกแล้ว

สรุปการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเก็บให้เป็นระบบระเบียบให้ความหมายกับข้อมูล จัดหมวดหมู่ความหมายของข้อมูล วิเคราะห์และสรุปรวบรวมความหมาย โดยมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลสามเส้า ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านทฤษฎี การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการจัดระบบสิ่งที่ผู้วิจัยได้เห็น ได้ยินและได้อ่าน เพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในการจัดการกับข้อมูล โดยมีเทคนิคที่สำคัญคือการจำแนกและจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์สรุปอุปนัย การเปรียบเทียบเหตุการณ์ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การวิเคราะห์สาเหตุและผล การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา

ความถูกต้องตรงประเด็น

ความถูกต้องตรงประเด็น(Validity) หมายถึง คุณสมบัติของผลผลิตจากการวิจัย ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของข้อค้นพบ คำอธิบาย ข้อสรุป การตีความหรือแนวทฤษฎีว่าถูกต้องตรงตามสภาพที่เป็นอยู่ของ กลุ่มตัวอย่างที่เราศึกษามีเหตุมีผลและใช้ได้เพียงใด ความถูกต้องตรงประเด็นของการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความถูกต้องตรงประเด็นภายใน คือ ถูกต้องตามความจริงของปรากฏการณ์หรือประเด็นที่ศึกษานั้นคือการวิจัยเสนอภาพของสิ่งนั้นได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ผิดไปจากความจริงของสิ่งนั้น
 2. ความถูกต้องตรงประเด็นภายนอก คือ ผลของการศึกษา (ข้อค้นพบ, ข้อสรุป, ข้อเสนอ จากผลการศึกษา ฯลฯ) สามารถนำไปใช้กับที่อื่นได้ ความถูกต้องตรงประเด็น อาจจำแนกเป็น 4 ชนิด คือ ความถูกต้องตรงประเด็น ในเรื่องของการ พรรณนา (นักวิจัยบอกเล่าเกี่ยวกับปรากฏการณ์ ได้ถูกต้องมากน้อยเพียงใด) ดีความข้อมูล เป็นไปตามทฤษฎี และนำไปใช้กับที่อื่น เวลาอื่น
- สรุปความถูกต้องตรงประเด็นเป็นผลผลิตจากการวิจัยข้อค้นพบ คำอธิบาย ข้อสรุป การตีความหรือแนวทฤษฎีว่าถูกต้องมีเหตุผลเพียงใดแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความถูกต้องตรงประเด็นภายในและความถูกต้องตรงประเด็นภายนอก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

ดวงสมร สมุทร โมพี (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาาระดับการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อ การประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร เปรียบเทียบสภาพการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียน ประถมศึกษาจำแนก ตามขนาดและประเภทของ โรงเรียน และ ศึกษาความต้องการในการพัฒนา การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ด้านการวางแผนการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศอยู่ในอันดับสูงสุด ส่วนด้านการตรวจสอบการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศอยู่ในอันดับต่ำสุด การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพ ของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศระหว่างโรงเรียนที่ได้รับการประเมินภายนอกและโรงเรียนที่ยังไม่ได้รับการ ประเมินภายนอกแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและ รายด้าน โรงเรียนมีความต้องการในการพัฒนาการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ ตามรายการที่กำหนดแต่ละข้อ อยู่ในระดับสูงเกินร้อยละ 95

อรัทัย ชุมพลกุล (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาความรู้ความเข้าใจของบุคลากร ศึกษาศาภาพ ความพร้อมและแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน วัฒนศึกษา อ.พาน จ.เชียงราย มีขอบเขตการวิจัยโดยใช้ยุทธศาสตร์ของวงจร PDCA ด้านการปฏิรูป การเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ และการบริหารจัดการโดยใช้หลัก 4 M การวิจัยเป็นเชิงพรรณนา โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม และใช้ข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณ คือแบบสอบถามแบบประเมินผลตนเอง โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมเพื่อความสมบูรณ์ในการศึกษาค้นคว้า ข้อค้นพบที่ปรากฏ บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ในการประกันคุณภาพ ด้านการประเมินมาตรฐานของโรงเรียน ด้านปฏิรูปการเรียนรู้และการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารจัดการในระดับมาก โรงเรียนมีสภาพและความ พร้อมด้านการปฏิบัติการด้านปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน สภาพการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็น สำคัญ สภาพการบริหารจัดการ สภาพความพร้อมของบุคลากร และสภาพความพร้อมด้านสื่อ นวัตกรรมและงบประมาณอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แนวทางพัฒนาด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ และการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยสร้างความตระหนักให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และ เปลี่ยนแปลงทั้งผู้เรียน ผู้สอน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการหาความรู้โดยการประชุม สัมมนา อบรม ศึกษาดูงาน ผู้บริหารโรงเรียนต้องได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความสามารถ ตลอดจนต้องมีการ กำหนดนโยบายและมาตรการให้ผู้บริหารใส่ใจในการพัฒนาด้านการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา งบประมาณที่มีอยู่ต้องเพิ่มให้พอเพียงกับการบริหารงานที่ต้องพัฒนาหลายๆ ด้าน ด้าน บริหารจัดการ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน ทำให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจที่ เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเลือกเรียนในสิ่งที่ ชอบและมีความถนัด ผู้บริหารร่วมกับครูผู้สอนร่วมมือกันใช้หลักสูตรที่ทันสมัย สร้างความพึง พอใจและสนใจต่อผู้เรียนและชุมชน การดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องสร้างความ ตระหนักและเตรียมความพร้อมให้บุคลากรในโรงเรียน โดยมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอน เป็น ระบบ มีการกำกับ นิเทศและติดตามงานให้เข้มข้นและจริงจัง ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้ เพียงพอกับความต้องการ การพัฒนาเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ต้องพัฒนาปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น คน เงิน วัสดุ และการจัดการให้ดีกว่า การพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ต้องพัฒนาไปพร้อมกัน ทุกด้าน

สมชาติ แก้วขาว (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาศาภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม พร้อมทั้งเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานการ ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม จำแนกตามขนาด โรงเรียนและ

สถานภาพของบุคลากรในโรงเรียนพบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารโรงเรียน และครูปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนครปฐม ทั้ง 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นการควบคุมคุณภาพการศึกษา ขั้นการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และขั้นการประเมินและรับรองคุณภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่บุคลากรในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้บุคลากรในโรงเรียนยังได้เสนอให้โรงเรียนพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในให้ได้มาตรฐานชัดเจนขึ้น และเน้นการให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนพร้อมทั้งบุคลากรอื่น ๆ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่างต่อเนื่อง

บุญลือ มูลสวัสดิ์ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 6 แห่ง ซึ่งได้รับการประเมินคุณภาพภายในนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและการสังเกตพฤติกรรมการเรียนและการสอนแนะนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการบรรยายตามขอบเขตของการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า

1. โรงเรียนจัดระบบการบริหารภายในสถานศึกษา มีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบและกำกับ นิเทศ ติดตามประเมินผล จัดระบบสารสนเทศและมีข้อมูลอย่างเพียงพอในการดำเนินงาน
2. โรงเรียนกำหนดมาตรฐานการศึกษา มีขั้นตอนที่ชัดเจนสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนสถานศึกษาและท้องถิ่น โดยชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม
3. โรงเรียนจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา สภาพความต้องการของโรงเรียนและท้องถิ่นที่มุ่งเน้นคุณภาพนักเรียนเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. โรงเรียนดำเนินโครงการ/กิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี ทุกกิจกรรมมีการควบคุมกำกับ ติดตามและนิเทศให้การดำเนินงานบรรลุตามแผนปฏิบัติการประจำปี

5. โรงเรียนวางแผนการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยกำหนดผู้รับผิดชอบ และให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและใช้วิธีที่หลากหลายครอบคลุมมาตรฐานการศึกษาระดับ สถานศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ และดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นำ ผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. โรงเรียนประเมินคุณภาพการศึกษาครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้คุณลักษณะอัน พึงประสงค์ การอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย และดำเนินตามมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา

7. โรงเรียนจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ครอบคลุมมาตรฐานการศึกษา การบริหารจัดการ การจัดการ เรียนรู้ ผลการเรียนรู้ จุดเด่น / ด้อย แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีผู้รับผิดชอบชัดเจน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

8. โรงเรียนปรับปรุง พัฒนา และรักษาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มี ประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้านบุคลากรซึ่งขาดทักษะและเทคนิคในการวัดผลและประเมินผล ขาดทักษะด้านการ วางแผน ครูส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนยังคงใช้วิธีการสอนแบบเดิม วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีน้อยและเก่าไม่เพียงพอกับความต้องการ การดำเนินงานตามแผนไม่ เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

วิณะ เหาะสูงเนิน (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาและเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามขนาดโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการ และด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ส่วนด้าน การรายงานการประเมินตนเองอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจำแนกตามขนาด โรงเรียน พบว่า

1.1 ด้านการเตรียมการพบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมี การดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก โรงเรียนขนาดเล็ก มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการดำเนินงาน เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านย่อย พบว่า ด้านการวางแผน และด้านการดำเนินงานตามแผน โรงเรียนขนาด ใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการตรวจสอบประเมินผล

และด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการรายงานการประเมินตนเอง พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการและด้านการรายงาน การประเมินตนเองมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการดำเนินงานมีปัญหาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบ สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพ การดำเนินงานโดยภาพรวมสูงกว่าในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เมื่อเปรียบเทียบ เป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ และด้านการรายงาน การประเมินตนเอง เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีสภาพการดำเนินงานด้าน การเตรียมการ และด้านการรายงาน การประเมินตนเองสูงกว่าในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนด้านการดำเนินงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งเมื่อพิจารณาในภาพรวมและเป็นรายด้านย่อย

สุภาพ ป็องจันลา (2546, บทคัดย่อ) ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษา โรงเรียน ประถมศึกษาสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ตามกระบวนการประกันคุณภาพ การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การ ควบคุมคุณภาพ ประกอบด้วย 1 การพัฒนามาตรฐานโรงเรียน ด้วยการจัดทำมาตรฐานท้องถิ่น

2 การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน ด้วยการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและระบบสารสนเทศของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมายคุณภาพและมาตรฐานโรงเรียน การเตรียมบุคลากร การจัดทำแผนการดำเนินงานและการนำแผนสู่การปฏิบัติ ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน ประกอบด้วย 1 การประเมินตนเอง ด้วยการเตรียมการ การดำเนินการประเมินตนเอง เครื่องมือประเมินตนเอง การรายงานผลการดำเนินงาน 2 การตรวจสอบภายนอก และ 3 การระดมความช่วยเหลือ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ได้ดำเนินการครอบคลุมเกือบทุกรายการ ยกเว้นบางรายการที่มีเพียงโรงเรียนส่วนน้อยดำเนินการ ได้แก่ ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ ด้านการพัฒนามาตรฐานโรงเรียน ด้วยการจัดทำมาตรฐานท้องถิ่น ด้านการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน ด้วยการจัดทำข้อมูลพื้นฐานระบบสารสนเทศเฉพาะข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน ข้อมูลนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ ข้อมูลการพัฒนาครูผู้สอน และข้อมูลความสามารถพิเศษจุดเด่นที่จะเป็นครูต้นแบบ

2. ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในการดำเนินการ แต่โรงเรียนส่วนหนึ่งยังมีปัญหา ดังนี้ ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพ ด้านการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน 1 การจัดทำข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนยังไม่เป็นระบบ 2 คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะในดำเนินงานวิชาการแก่โรงเรียน 3 ครูผู้สอนบางส่วนไม่เข้าใจชัดเจนในระบบและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา 4 การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการของโรงเรียนไม่สามารถ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้เนื่องจากจำนวนโครงการมีมากครูผู้สอนมีน้อยไม่เพียงพอ ขั้นตอนการตรวจสอบและปรับปรุงโรงเรียน ด้านการประเมินตนเอง 1 ครูผู้สอนมีน้อยรายการประเมินมีมากไม่สามารถประเมินได้อย่างครอบคลุม 2 ครูผู้สอนไม่มั่นใจในผลการประเมินของตนเอง

บังอร อินทราณี (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถาน ศึกษา เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะ ผู้นำของผู้บริหาร กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ด้านคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน ด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการ ดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านความสัมพันธ์ของคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกัน

คุณภาพ ภายในสถานศึกษา พบว่ามีค่าสหสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิจัย เหมืองหม้อ (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการตรวจสอบสภาพโรงเรียน ด้านการจัดทำแผน ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบเพื่อการประเมิน รวมทั้งเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่พร้อมรับการประเมินภายนอกกับ โรงเรียนที่ไม่เสนอตนเองที่ขอรับการประเมินภายนอก ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่พร้อมรับการประเมินภายนอกกับ โรงเรียนที่ไม่เสนอตนเองที่จะขอรับการประเมินภายนอก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ มีสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ด้านการตรวจสอบสภาพในโรงเรียน ด้านการจัดทำแผน ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบเพื่อการประเมินอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนที่พร้อมกับการประเมินภายนอกกับ โรงเรียนที่ไม่เสนอตนเองที่ขอรับการประเมินภายนอก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรดิษฐ์ มีสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพ ด้านการตรวจสอบสภาพโรงเรียน ด้านการจัดทำแผน ด้านการนำแผนสู่การปฏิบัติ ด้านการตรวจสอบเพื่อการประเมินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เส็งี่ยม เป้าเลี้ยง (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครพบว่าการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก การดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับสูงสุด ส่วนการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาอยู่ในอันดับต่ำสุด การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจำแนกตามขนาดสถานศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ของบุคลากร และสภาพแวดล้อมในการทำงานด้านการได้รับการสนับสนุนจากเขตพื้นที่การศึกษา ที่แตกต่างกันมีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาแตกต่างกันไม่มีนัย สำคัญทางสถิติ ส่วนสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน และการได้รับการฝึกอบรมการประกันคุณภาพการศึกษา มีการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปรียาภรณ์ ภูพิทักษ์พงศ์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพความพร้อม ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดระบบสารสนเทศและหาแนวทางการจัดระบบสารสนเทศเพื่อ การประกัน

คุณภาพภายในของ โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตเวียงกาหลง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด เชียงราย ผลการวิจัยพบว่า สภาพความพร้อมของการจัดระบบสารสนเทศตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาโรงเรียน ได้มี ข้อมูลสารสนเทศค่อนข้างมากและได้ดำเนินการจัดระบบสารสนเทศตาม มาตรฐานคุณภาพ การศึกษา ซึ่งมีการดำเนินการค่อนข้างมาก ส่วนปัญหาที่พบคือบุคลากรขาด ความรู้ประสบการณ์ในการจัดระบบสารสนเทศและไม่ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการ ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากร ศึกษางานเพื่อเพิ่ม ประสบการณ์ในการทำงานและควรมีการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ในงานด้านต่างๆ ขอบการ บริหาร และการจัดการของโรงเรียนทุกๆ ด้าน สำหรับปัจจัยสนับสนุนในการจัดระบบสารสนเทศ ควรมีบุคลากรที่มีความรู้ด้าน สารสนเทศควรมีวัสดุอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และควรจัดสรร งบประมาณสนับสนุนการจัดระบบสารสนเทศ

จุฬิรัตน์ วลัยศรี (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาการรับรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน เขตพื้นที่ การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1มีการรับรู้ระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การ รับรู้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านปัจจัย และมาตรฐานด้านกระบวนการอยู่ในระดับปาน กลาง ทุกด้าน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทน ของครู อาจารย์ มีการรับรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาตรฐานด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก มาตรฐานด้านปัจจัย และมาตรฐานด้านกระบวนการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนคณะกรรมการ สถานศึกษาที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิ และศิษย์เก่า มีการรับรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในมาตรฐานด้าน ผู้เรียน อยู่ใน ระดับปานกลาง ตามลำดับมาตรฐานด้านปัจจัยอยู่ในระดับปานกลาง และมาตรฐาน ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการรับรู้ระบบการ ประกันคุณภาพการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม พบว่า มีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มาตรฐานด้าน กระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนมาตรฐาน ด้านผู้เรียน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทำการทดสอบความ แตกต่างเป็นรายคู่ โดยจำแนกตามประเภทของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า คณะกรรมการ สถานศึกษาที่เป็นตัวแทนของ ครู/อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ มีการรับรู้ระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาแตกต่างกัน โดย ครู/อาจารย์ มีการรับรู้ ระบบการประกันคุณภาพ

การศึกษามากที่สุด ส่วนผู้บริหารและ ศิษย์เก่า มีการรับรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

ธงไชย บุญเรือง (2547, บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรีผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัญหาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรี โดยรวมจำแนกตามลักษณะของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. รูปแบบการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดจันทบุรี ดังนี้

3.1 การจัดระบบบริหารและสารสนเทศได้แก่ให้ความรู้แก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง กระจายการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย และกำหนดคณนะทำงานด้านระบบสารสนเทศ

3.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษาได้แก่ผู้เชี่ยวชาญให้ความรู้และเทคนิคการวิเคราะห์มาตรฐาน ประชุมเชิงปฏิบัติการ และจัดทำเอกสารประกอบมาตรฐาน

3.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้แก่ ระดมความคิดคณะกรรมการประเมินความต้องการจำเป็น กำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ และประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง

3.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้แก่ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี มอบหมายงาน กระจายอำนาจ ทำงานเป็นทีม สนับสนุน อำนวยความสะดวก และนิเทศติดตาม

3.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาได้แก่ อบรมให้ความรู้และทักษะโดยผู้เชี่ยวชาญ

3.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาได้แก่ ประชุมชี้แจงทุกฝ่าย วางแผนการประเมินอย่างเป็นระบบ ติดตามการประเมิน และพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

3.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีได้แก่ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม กำหนดข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล รูปแบบรายงาน และระดมความคิดหาแนวทางพัฒนาการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่ ประชุมชี้แจง ระดมความคิดวิเคราะห์ผล หาทางพัฒนา และวางแผนการดำเนินงานต่อไป

สรกมล แจ่มจันทร์ (2547, บทคัดย่อ) ศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพในสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียน 102

คน ครู 102 คน และผู้รับผิดชอบการดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานศึกษา 102 คน รวม 306 คน จาก 102 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ด้านการเตรียมการมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ/ผู้รับผิดชอบการประกันคุณภาพ จัดประชุมบุคลากรเพื่อกำหนดนโยบายและความรับผิดชอบร่วมกัน
2. ด้านการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ มีการมอบหมายงานตามความถนัด ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทำงานร่วมกัน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ด้านการพัฒนามาตรฐานการศึกษา ศึกษามาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และใช้มาตรฐานเพื่อการประเมินภายนอกของ สมศ. พัฒนาคุณภาพของโรงเรียน จัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดมาตรฐานของโรงเรียนและใช้เกณฑ์ประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ.
4. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการจัดประชุมให้เข้าใจถึงความสำคัญของแผน กำหนดวิสัยทัศน์จากปัจจัยภายใน ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นข้อมูลในการจัดทำแผน
5. ด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำแผนไปปฏิบัติโดยการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิทินปฏิบัติงานและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้
6. ด้านการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ รับผิดชอบการประเมินตนเอง สร้างความตระหนักให้เห็นความสำคัญของการประเมิน เก็บข้อมูลโดยใช้ทั้งเครื่องมือเก็บข้อมูลและใช้ร่องรอยจากการปฏิบัติงานจริง
7. ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ผลการประเมินทำให้เห็นคุณภาพและรู้ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ได้ชัดเจนมากขึ้น
8. ด้านการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี มีการรายงานผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งมีการเผยแพร่และรายงานผลคุณภาพการศึกษาประจำปีให้กับสำนักงานศึกษาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้อง
9. ด้านการผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ใช้การกระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานนำข้อมูลจากสภาพการปฏิบัติงานจริงไปวิเคราะห์และวางแผนในการพัฒนาให้ดีขึ้น และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีหน้าที่ในการรักษาการดำเนินงานประกันคุณภาพของโรงเรียน
10. ด้านปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานศึกษาพบว่าบุคลากรในโรงเรียนไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ มีชั่วโมงสอนมาก บุคลากรที่ทำ

หน้าที่จัดทำแผนขาดความรู้และประสบการณ์ เวลาจำกัด ทำให้ประเมินไม่ครอบคลุมและขาดความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตเนื้อหาและรายการสมรรถภาพที่จะประเมิน งบประมาณไม่เพียงพอ และขาดการรวบรวมข้อมูลเพื่อประกอบการเขียนรายงาน ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพในโรงเรียน ได้แก่ เรื่องบุคลากร และกระบวนการทำงาน

ประชุม พันธุ์เรือง (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา แต่ละตัวบ่งชี้ตามรายมาตรฐานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ 2 จำนวน 144 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่และร้อยละผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษามีการดำเนินการผดุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. ด้านผู้เรียน พบว่าสถานศึกษามีการดำเนินการสร้างความตระหนัก พัฒนาบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีการวางแผน ดำเนินการตามแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่กำหนด มีการประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และนำผลการประเมินไปวางแผนในการพัฒนา

2. ด้านครู พบว่าสถานศึกษามีการวางแผนพัฒนาครู โดยเข้าร่วมประชุม สัมมนาและไปศึกษาดูงานเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีแผนพัฒนาอัตรากำลัง มอบหมายงานให้ครูตามความรู้ ความสามารถ มีการสร้างขวัญและกำลังใจโดยการจัดอำนวยความสะดวกพื้นฐาน ส่งเสริม สนับสนุนให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวิจัยในชั้นเรียน นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของครูเพื่อนำผลมาวางแผนปรับปรุงการมอบหมายงานให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ด้านผู้บริหาร พบว่าผู้บริหารมีแผนการพัฒนาตนเอง การจัดองค์กร โครงสร้าง พัฒนาหลักสูตร ผลิตและใช้สื่อ พัฒนาคุณภาพ จัดทำธรรมนูญสถานศึกษา ดำเนินการจัดองค์กร โครงสร้างดี แสดงไว้อย่างชัดเจน จัดทำ จัดหาสื่อที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีการประชาสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีการประเมินผู้บริหาร โดยผู้ร่วมงาน นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการ กิจกรรมเป็นระยะ นำผลการประเมินไปตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงจัดองค์กร โครงสร้างและการมอบหมายงาน

ประสาน แบ่งเพชร (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของครู ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในภาพรวมทั้ง 6 ขั้นตอนอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยดังนี้ ขั้นการ

ดำเนินงานตามแผน ขึ้นการวางแผน ขึ้นการเตรียมการ ขึ้นการจัดทำรายงานประจำปี ขึ้นการตรวจสอบและประเมินผล และขึ้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของครู ในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามระดับช่วงชั้นที่ 1- 2 และช่วงชั้นที่ 3- 4 ไม่แตกต่างกัน

3. สภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมของครูในการดำเนินการประกันคุณภาพภายในที่พบมากที่สุดในแต่ละชั้นเรียงตามลำดับความถี่ 3 อันดับแรก ได้แก่ ปัญหาในขึ้นการจัดทำรายงานประจำปี คือ ขาดข้อมูลสารสนเทศในการจัดทำรายงานประจำปี แก้ไขโดยการจัดให้มีการรวบรวมผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ร่องลงมาเป็นปัญหาในขึ้นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน คือ มักเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูวิชาการเท่านั้น แก้ไขโดยส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน และปัญหาอันดับที่ 3 เป็นปัญหาในขึ้นการวางแผน คือ ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา แก้ไขโดยคณะครูร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา

ชาอุยยุทธ วิทยะวงศ์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนปัจจัยที่ส่งผลต่อระบบประกันคุณภาพ ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของผู้บริหาร ลักษณะการบริหารจัดการ ลักษณะบุคลากร ลักษณะทรัพยากร และลักษณะวัฒนธรรมองค์กร มีค่าเฉลี่ยระดับมากถึงปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทุกปัจจัยกับระบบประกันคุณภาพภายใน มีความสัมพันธ์กันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร ร่วมกันทำนายระบบประกันได้ประมาณร้อยละ 72 ตัวแปรที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ตัวแปรด้านการบริหาร จัดการ ด้านวัฒนธรรมองค์กรและด้านทรัพยากร

สุชาติ จินะเสนา (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากฎเก็ด ปีการศึกษา 2547 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายปัจจัยพบว่าทั้งเก้าปัจจัยอยู่ในระดับมากโดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุด คือ ทักษะและทักษะ รองลงมา คือ การมีภาวะผู้นำ คุณภาพการสอนของครู การสื่อสาร ทีมทำงาน แรงจูงใจในการทำงาน ความร่วมมือและการสนับสนุนจากแหล่งอื่น การนิเทศ กำกับและติดตามการจัดการศึกษา และระบบคุณภาพและขอบข่ายความรับผิดชอบ ตามลำดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษากฎเก็ด โดยภาพรวมมีการปฏิบัติในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยขั้นตอน

ปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนปฏิบัติงาน รองลงมา คือ การปฏิบัติตามแผน การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน และการตรวจสอบและประเมินผล ตามลำดับ ระดับความสำเร็จการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยรวม ทุกปัจจัยอยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน รองลงมา คือ การเตรียมการประกันคุณภาพภายใน และการรายงานการประกันคุณภาพภายใน ตามลำดับ การวิเคราะห์ความแปรปรวนของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การวิเคราะห์ตัวแปรพหุคูณโดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 9 ปัจจัย และปัจจัยด้านชีวสังคม 4 ปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีจำนวน 7 ปัจจัย ได้แก่ ระบบคุณภาพและขอบข่ายความรับผิดชอบ ภาวะผู้นำ แรงจูงใจในการทำงาน การสื่อสาร ตำแหน่งหน้าที่ เพศ และขนาด โรงเรียนที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา อย่าง มีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 เขียนเป็นสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\text{ความสำเร็จในการการประกันคุณภาพภายใน} = .430(\text{ระบบ}) + .266(\text{ผู้นำ}) + -.286(\text{แรงจูงใจ}) + .234(\text{สื่อสาร}) + -.118(\text{ตำแหน่ง}) + -.117(\text{เพศ}) + .113(\text{ขนาดโรงเรียน})$$

งานวิจัยต่างประเทศ

ลันควินส์ท์ (Lundquists, 1997) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบคุณภาพ และ ISO 9000 ในระดับอุดมศึกษาพบว่า ในสถาบันอุดมศึกษาทั่วไป มีการใช้ระบบการประกันคุณภาพและ ISO9000 จากการสำรวจ 23 สถาบันทั่วโลกพบว่ากระบวนการประกันคุณภาพมีประโยชน์มาก แต่ผลกระทบจากการวัดยังไม่ปรากฏชัดเจน

โฟลท์ (Floit, 2000, p.61-11a) วิจัยเรื่องผลกระทบของรายงานการประเมินคุณภาพภายนอกต่อ โรงเรียนในมลรัฐอิลลินอยซ์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการมีส่วนร่วมในการทบทวนการดำเนินงานจากภายนอกจะมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนแบบบูรณาการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ ผู้วิจัยวิเคราะห์จากรายงานการประเมินภายนอกได้ระบุให้เห็นถึงประเด็นบรรยากาศการเรียนรู้ และถึงแม้ว่ารายงานนี้ได้กล่าวถึงความจำเป็นต้องมีการกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานของรัฐ แต่มีหลักฐานอ้างอิงน้อยมากในการปรับปรุงหลักสูตร การประเมิน และกลยุทธ์การสอน ส่วนการสนับสนุนการสอนจากชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชนไม่ได้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมที่กำหนด ผลการวิจัยพบว่ารายงานการประเมินภายนอก และรายงานข้อคิดเห็นจากโรงเรียนแบบบูรณาการอย่าง

ต่อเนื่อง และพยายามในการพัฒนาหลายอย่างยังไม่ต่อเนื่อง และไม่อาจบอกได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการประกันคุณภาพไม่ได้

เซอร์ยาดี (Suryadi, 1992) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาของประเทศอินโดนีเซีย โดยวัดคุณภาพของครูใน 4 ปัจจัย คือ ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความพยายามทางวิชาชีพ เวลาที่ใช้ในกิจกรรมวิชาชีพ และความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญกับงานที่ได้รับมอบหมาย ผลการวิจัยพบว่าครูเป็นปัจจัยที่กระตุ้นและใช้ประโยชน์จากปัจจัยอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ครูเป็นปัจจัยเดียวที่ใช้ตัดสินใจปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษาและครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้มากที่สุด